

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

Факультет інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыка-культурнай спадчыны

УЗГОДНЕНА
Загадчык кафедры

_____ Д. В. Герасіменак
«__» _____ 20__ г.

УЗГОДНЕНА
Дэкан факультэта

_____ Ю. М. Галкоўская
«__» _____ 20__ г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ

Раздзел III. НОВЫ ЧАС

для студэнтаў спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны
прафілізацыя: Культурная спадчына і турызм

Складальнік:

Л.У. Ландзіна, доктар гістарычных навук, дацэнт, прафесар кафедры
гісторыка-культурнай спадчыны

Разгледжаны і зацверджаны

на паседжанні Савета ўніверсітэта 21.06. 2022

пратакол № 12

ЗМЕСТ

1. Уводзіны.	С.3–6
Тэматычны план	С.7–9
2. Тэарэтычны раздзел	
– вучэбныя выданні	С.10
– план-каспект лекцый	С.11–33
–іншыя матэрыялы (навуковая літаратура, аўдыя- і выдэарэсурсы)	С. 34–40
3. Практычны раздзел	
– матэрыялы для правядзення семінарскіх, практычных і інш. заняткаў	С. 41–52
4. Раздзел кантроля ведаў:	
– заданні для кантролю самастойнай работы студэнтаў	С. 53
– пералік пытанняў для экзамену (заліку)	С. 54–57
– крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў	С. 58–60
5. Дапаможны раздзел:	
– вучэбная праграма	С. 6–65
–іншыя матэрыялы (тэхнічныя і інш. сродкі)	С. 66.

1. УВОДЗІНЫ.

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

У сучасным грамадстве вывучэнне і веданне гісторыі накіравана на фарміраванне асобы, якая павінна свядома арыентавацца ў грамадскім і культурным жыцці, разумець і аналізаваць тэндэнцыі і працэсы мінулага і сучаснага, ведаць і ацэньваць дасягненні духоўнай культуры. Пры гэтым засваенне ўсеагульнай гісторыі з'яўляецца неад'емнай часткай гістарычнай свядомасці асобы, таму што дае магчымасць асэнсавання і параўнання гістарычнага і культурнага развіцця сваёй краіны сярод іншых. У максімальнай ступені актуальнымі з'яўляюцца веды па гісторыі для будучых спецыялістаў у сферы музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны, дзе выкладанне ўсеагульнай гісторыі вядзецца, ў параўнанні з іншымі спецыяльнасцямі, паглыблена і ў значна большым аб'ёме.

Вывучэнне ўсеагульнай гісторыі новага часу прадугледжвае шчыльную сувязь разглядаемага матэрыяла з праблематыкай гісторыі сусветнай літаратуры і мастацтваў, культуралогіі, паліталогіі, гісторыі Беларусі, а таксама спецыяльнымі гістарычнымі дысцыплінамі – гісторыяй матэрыяльнай культуры, нумізматыкай, генеалогіяй, геральдыкай і г.д.

Дысцыпліна “Усеагульная гісторыя (новы час)” вывучаецца студэнтамі спецыялізацыі “музеязнаўства і ахова гісторыка-культурнай спадчыны” на II курсе (III семестр) у форме лекцый і семінарскіх заняткаў. Значнае месца (да паловы аб'ёму матэрыяла) адводзіцца для самастойнай работы студэнтаў. У канцы семестра праводзіцца экзамен. Формамі кантроля самастойнай работы выступаюць падрыхтоўка і абарона рэфератаў, абавязковае вынясенне тэматыкі СРС на экзамен і г.д.

Курс прадугледжвае разгляд гістарычных і культурных працэсаў XVI – пачатку XX ст. як еўрапейскай, так і азіяцкай і амерыканскай цывілізацый. У адпаведнасці з прынцыпам гістарызму і гісторыка-генетычным метадам матэрыял выкладаецца ў храналагічнай паслядоўнасці, разглядаюцца сацыяльна-эканамічныя, палітычныя, культурныя аспекты развіцця сусветнай

супольнасці і асобных краін.. Асобна аналізуюцца праблемы, якія мелі агульнагістарычнае значэнне ці былі вызначальнымі тэндэнцыямі. Значная ўвага нададзена актуальным антрапалагічнаму і культуралагічнаму падыходам, а таксама гісторыі паўсядзённасці, што ўвасабляецца не толькі ў вылучэнні пэўных на лекцыях і семінарах, але і ў адпаведным падборы літаратуры. Улічваючы асаблівасць падрыхтоўкі спецыялістаў – музеязнаўцаў, у праграме прысутнічае кола пытанняў, прысвечаных станаўленню і развіццю музея пры вывучэнні сацыякультурных працэсаў канкрэтных перыядаў.

Больш паловы гадзін адведзена для самастойнай работы, для якой вылучана шэраг тэм. У першую чаргу гэта блок, у якім разглядаецца гісторыя культуры новага часу, каратка адзначаная ў праграме, таму што па прычыне наяўнасці спецыяльных курсаў па гісторыі літаратуры, мастацтваў, матэрыяльнай культуры, тэорыі і гісторыі культуры і г.д. неаднаразовае паўтарэнне матэрыяла ва ўмовах аўдыторыі не прадстаўляецца мэтазгодным. Для самастойнай работы могуць быць выдзелены праблемы, якія датычацца развіцця нееўрапейскіх цывілізацый, а таксама пытанні асноўнага матэрыяла.

Мэтай дысцыпліны «Усеагульная гісторыя. Новы час» з'яўляецца фарміраванне і развіццё прафесійных кампетэнцый будучых спецыялістаў-музеязнаўцаў і прымянення атрыманых ведаў як ў прафесійнай сферы, так і ў штодзённым асяроддзі.

Задачамі дысцыпліны з'яўляюцца:

- вызначэнне месца і ролі перыяду гісторыі Новага часу ў агульным гістарычным працэсе разгортвання сусветнай цывілізацыі;
- вывучэнне асноўных праблем і тэндэнцый развіцця буйнейшых краін Еўропы, Азіі і Амерыкі ў Новы час;
- стварэнне цэласнай панарамнай карціны цывілізацыйнага працэса ў Новы час;

- раскрыццё праблематыкі зместу і перыядызацыі гісторыі Новага часу, сутнасці працэсаў і падзей з супастаўленнем і аналізам розных пунктаў гледжання;
- разуменне ўнутранай логікі і дынамікі гістарычных працэсаў і з’яў;
- акцэнтаванне ўвагі на сувязі палітычнай і эканамічнай гісторыі з працэсамі ў сферы сацыякультурнага развіцця;
- фарміраванне ў студэнтаў цэласнага светаўспрымання і разумення прыярытэта агульначалавечых каштоўнасцей у гісторыі;
- забеспячэнне пераемнасці матэрыялу выкладаемага курса з ведамі, атрыманымі ў агульнаадукацыйнай школе, а таксама ўзаемасувязі з матэрыяламі іншых дысцыплін, якія вывучаюцца ў ВНУ, праз міжпрадметныя сувязі.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт *павінен ведаць*:

- крытэрыі перыядызацыі і змест гістарычных перыядаў;
- сутнасць, прычыны і наступствы гістарычных працэсаў і з’яў;
- асаблівасці рэвалюцыйнага і эвалюцыйнага шляхоў гістарычнага развіцця, а таксама традыцыйнага і мадэрнага грамадстваў;
- змяненне сацыякультурных умоў жыцця чалавека на працягу перыяда новага часу, у тым ліку сферы паўсядзённасці.

Студэнт таксама *павінен умець*:

- выкарыстоўваць асноўныя і дадатковыя літаратуру і крыніцы;
- выяўляць міжпрадметныя сувязі з ведамі па гісторыі Беларусі, сусветнай літаратуры, мастацтва, матэрыяльнай культуры, а таксама курсаў культуралогіі, паліталогіі, філасофіі і г.д.
- чытаць, разумець і выкарыстоўваць інфармацыю гістарычных карт, дыяграм, схем, табліц і іншага ілюстрацыйнага матэрыяла;
- уключаць падзеі айчыннай гісторыі ў агульнагістарычны кантэкст;
- супастаўляць і ацэньваць розныя пункты гледжання ў гістарыяграфіі;
- разглядаць ва ўзаемнай сувязі і адзінстве працэсы палітычнага, эканамічнага і сацыякультурнага развіцця.

Рэалізацыя адзначаных задач прадугледвае пастаяннае ўдасканалванне і апрацоўку матэрыяла, а таксама ўлік спецыфікі канкрэтнай аўдыторыі. Таму выкладчык можа (у межах адведзеных гадзін) ацэнтаваць увагу на тых ці іншых раздзелах і пытаннях, захоўваючы змест і агульныя прапорцыі матэрыялу выкладаемага курса. Спіс літаратуры носіць, асабліва ў дадатковай частцы, не імператыўны, а рэкамендацыйны характар. Гэта дае магчымасць для студэнта самастойнага пошуку і пашырэння кола крыніц, якія могуць уключаць, у тым ліку, электронныя і інтэрнэт-рэсурсы.

ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы і тэмы	Колькасць гадзін		
	лекц.	сем.	СРС.
Уводзіны	2		
Раздзел I. Краіны Еўропы і Амерыкі ў XVI – XVIII ст.			
1. Эканамічнае, палітычнае і сацыякультурнае развіццё еўрапейскіх краін у XV–XVIII ст.	2		
2. Вялікія геаграфічныя адкрыцці і іх наступствы		2	
3. Рэфармацыя і яе распаўсюджванне ў Еўропе. Контррэфармацыя	2		
4. Нідэрландская буржуазная рэвалюцыя і яе значэнне			4
5. Міжнародныя адносіны ў XVI–XVIII ст.			2
6. Англія ў XVI ст.	2		
7. Англія ў XVII–XVIII ст. Англійская буржуазная рэвалюцыя і фарміраванне парламентскага ладу	2		
8. Францыя ў XVI–XVIII ст. Росквіт і заняпад французскага абсалютызма	2		
9. Дзяржавы аўстрыйскіх і іспанскіх Габсбургаў ў ранні Новы час	2		
10. Узвышэнне Прусіі і Брандэнбурга	2		
11. Скандынаўскія краіны ў ранні Новы час. Швецыя ў XVI – XVIII ст.			4
12. Еўрапейскае Адраджэнне			4
13. Расійская дзяржава ў XVI – XVII ст.		4	
14. Расійская імперыя ў XVIII ст.		4	
15. Славянскія народы ў ранні Новы час			2
16. Барацьба паўночнаамерыканскіх калоній Англіі за незалежнасць. Утварэнне ЗША	2		

17. Вялікая французская буржуазная рэвалюцыя	2		
18. Культура і паўсядзённае жыццё Францыі перыяду Французскай рэвалюцыі			2
19. Тэрмідарыянскі пераварот. Дырэкторыя і Консульства	2		
Раздзел II. Краіны Еўропы і Амерыкі ў XIX – пачатку XX ст.			
20. Напалеонаўская Францыя і Еўропа	2		
21. “Венская сістэма”. Развіццё міжнародных адносін у Еўропе ў XIX – пачатку XX ст.	2		
22. Сацыяльна-эканамічнае і грамадска-палітычнае развіццё Еўропы ў XIX – пачатку XX ст.	2		
23. Рабочы рух і стварэнне I і II Інтэрнацыяналаў. Марксізм. Сацыялістычныя дактрыны другой паловы XIX – пачатку XX ст.		2	
24. Англія ў XIX – пачатку XX ст.	2		
25. Францыя ў XIX – пачатку XX ст.	2		
26. Германія ў XIX – пачатку XX ст.	2		
27. Аўстрыйская імперыя ў XIX – пачатку XX ст.	2		
28. Італія і Іспанія ў XIX – пачатку XX ст.	2		2
29. ЗША ў XIX – пачатку XX ст.	2		
30. Расійская імперыя ў I палове XIX ст.		2	
31. Расійская імперыя ў II палове XIX ст.		2	
32. Расійская імперыя ў канцы XIX – пачатку XX ст.		2	
33. Расія ў 1914–1918 гг.		2	
34. Славянскія краіны і народы ў XIX – пачатку XX ст.		2	
35. Станаўленне незалежных дзяржаў у Лацінскай Амерыцы і іх развіццё ў XIX – пачатку XX ст.			2
36. Першая сусветная вайна. Асноўныя этапы		4	

ваенных дзеянняў. Уплыў вайны на развіццё заходняй цывілізацыі			
Раздзел III. Развіццё цывілізацый Усходу ў Новы час.			
37. Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін Усходу ў Новы час	2		
38. Асманская імперыя ў XVI – пачатку XX ст.	2		
39. Індыя ў XVI – пачатку XX ст.	2		
40. Кітай XVI – пачатку XX ст.	2		
41. Японія ў перыяд сёгуната і эпохі Мэйдзі	2		
Усяго	50	26	20

2. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ ВУЧЭБНЫЯ ВЫДАННІ

1. История России, XIX век : учебник. В 2 ч. Ч. 2 / Н. А. Проскурякова [и др.] ; под ред. В. Г. Тюкавкина. – Москва : Владос, 2001. – 350, [1] с. : ил., табл. – (Учебник для вузов).

2. Кузьмин, А. Г. История России с древнейших времен до 1618 г. : учеб. для студентов вузов. В 2 кн. Кн. 2 / А. Г. Кузьмин ; под общ. ред. А. Ф. Киселева. – Москва : ВЛАДОС, 2004. – 463, [1] с. – (Учебник для вузов).

3. Новая история стран Европы и Америки XVI–XIX века : учеб. для студентов вузов. В 3 ч. Ч. 2 / А. М. Родригес [и др.] ; под ред. А. М. Родригеса, М. В. Пономарева. – Москва : ВЛАДОС, 2006. – 621 с. – (Учебник для вузов).

4. Новая история стран Европы и Америки XVI–XIX века : учеб. для студентов вузов. В 3 ч. Ч. 3 / А. М. Родригес [и др.] ; под ред. А. М. Родригеса, М. В. Пономарева. – Москва : ВЛАДОС, 2008. – 703 с. – (Учебник для вузов).

5. Новая история стран Европы и Америки XVI–XIX века : учеб. для студентов вузов. В 3 ч. Ч. 1 / А. М. Родригес [и др.] ; под ред. А. М. Родригеса, М. В. Пономарева. – Москва : ВЛАДОС, 2005. – 528 с. – (Учебник для вузов).

ПЛАН-КАНСПЕКТ ЛЕКЦЫЙ

Уводзіны. Прадмет і задачы дысцыпліны

1. *Тэрміналагічны і храналагічны аспекты перыяду.* Паходжанне тэрміна “новая гісторыя”. Навістыка. Перыядызацыя і розныя падыходы да яе. Змест паняцця “ранні Новы час”.

2. *Асноўныя тэндэнцыі развіцця сусветнай цывілізацыі ў ранні Новы час.* Выхад Еўропы на пазіцыі сусветнага лідэра. Прамысловая і аграрная рэвалюцыі. Фарміраванне індустрыяльнага грамадства. Буржуазныя рэвалюцыі і іх значэнне. Сацыяльна-палітычныя супярэчнасці новага часу. Сацыялістычныя дактрыны. Першая сусветная вайна як паказчык крызісу заходняй цывілізацыі.

3. *Ідэалагічныя дамінанты эпохі.* Адраджэнне, Рэфармацыя і Асвета як сацыяльныя і духоўныя рэвалюцыі новага часу. Разнастайнасць ідэйнага жыцця Еўропы і Амерыкі. Фарміраванне нацый і сучасных дзяржаў. Узнікненне ідэі правоў асобы і прававой дзяржавы. Секулярызацыя свядомасці. Навуковыя і культурныя дасягненні новага часу.

4. *Новы час у гістарыяграфіі.* Пачатак вывучэння новай гісторыі у Расійскай імперыі. “Руская школа” новай гісторыі і прыярытэты яе даследаванняў. Асноўныя накірункі вывучэння новай гісторыі ў савецкай гістарыяграфіі. Сучасная навістыка. Праблемы тэрміналогіі, пашырэнне тэматыкі даследаванняў.

Тэма 1. Эканамічнае, палітычнае і сацыякультурнае развіццё еўрапейскіх краін у XVI – XVIII ст.

1. *Сацыяльная структура еўрапейскага грамадства і рэгіёны сацыяльна-эканамічнага развіцця.* Тыпалогія гаспадарчага і сацыяльнага развіцця Еўропы ў ранні новы час. Розныя мадэлі развіцця як прадумова складанасцей рэфармавання і культурнага трансфера. Расія – “даганяючая мадэль”. Капіталістычная і феадальная тэндэнцыі і іх суадносіны па рэгіёнах

Еўропы. Мануфактурная вытворчасць, банкі, фарміраванне буржуазіі. Завяршэнне працэса прыгоньвання і стварэнне таварнай феадальнай гаспадаркі. Англія і Галандыя як краіны пануючай капіталістычнай тэндэнцыі. Рэгіён спалучэння феадальных і капіталістычных структур (Францыя, Швецыя і інш.). Прычыны заняпаду Іспаніі, Партугаліі, Паўночнай Італіі, Паўднёвай Германіі. Рэгіён “другога выдання прыгонніцтва” (Чэхія, Венгрыя, Рэч Паспалітая, Расія, Прыбалтыка). Віды гандлю, накірункі гандлевых шляхоў.

2. *Спецыфіка дзяржаўнай будовы еўрапейскіх краін у ранні Новы час.* Палітычны лад вядучых краін Еўропы. Сутнасць абсалютызма і фактары яго фарміравання. Французскі абсалютызм – класічны варыянт абсалютнай манархіі. Манархіі іспанскіх і аўстрыйскіх Габсбургаў. Ваенна-бюракратычны характар манархіі ў Прусіі і Брандэнбургу. Асаблівасці абсалютнай манархіі ў Швецыі. Расійскі абсалютызм і яго спецыфіка. “Стары парадак”, абсалютная манархія, абсалютызм, самадзержаўе: паняццёвыя адценні тэрмінаў.

3. *Сацыякультурнае развіццё Еўропы ў XVI – XVIII ст.* “Стары парадак”. Саслоўі і сацыяльныя групы. Уплыў Рэнесанса, Рэфармацыі, Контррэфармацыі, Асветніцтва на духоўныя прыярытэты і стандарты жыцця. “Куртуазнасць” і “цывілізаванасць”. Дэманаманія і рэлігійная нецярпімасць. Рэнесанс, яго сацыякультурная і мастацкая складаючая. Барока і класіцызм. Італьянская культура як узор для Еўропы. Разгортванне навуковай рэвалюцыі. Якаснае змяненні ў светапоглядзе і ладзе жыцця ў эпоху Асветы. Дынаміка дэмаграфічнага становішча. Змяненні ў паўсядзённым жыцці – арганізацыі сям’і, выхаванні дзяцей, планаванні жылля, этыкеце, гігіене, харчаванні, вопратцы і г.д.

Тэма 3. Рэфармацыя і яе распаўсюджванне ў Еўропе.

Контррэфармацыя

1. Тэрміналагічны і паняццыйны аспекты. Сутнасць і вызначэнне Рэфармацыі. Раннія рэфармацыйныя рухі ў Еўропе. Становішча папства і роля папскай улады.

2. Рэфармацыя ў Германіі. Перадумовы і прычыны рэфармацыйнага руху. Гуманізм (Э. Ратэрдамскі, У. фон Гутэн і г.д.). Капіталістычныя і феадальныя элементы ў эканоміцы германскіх зямель. Раздробленасць Германіі. Роля каталіцкай царквы ў эканамічным і палітычным жыцці Германіі. Сацыяльныя супярэчнасці ў пачатку XVI ст. Таварыствы “Башмак” і “Бедны Конрад”. Актывізацыя рыцарства і гараджан. Гандаль індальгенцыямі. М. Лютэр і “95 тэзісаў”. Папская була 1521 г. Вормскі рэйхстаг 1521 г. Імператарскі эдыкт 1521 г. Лютэранская царква. Княжацкі, рыцарскі і сялянска-плебейскі кірункі Рэфармацыі. Рыцарскае паўстанне. Т. Мюнцэр. Вялікая Сялянская вайна. Праграмы паўстаўшых. Вынікі Рэфармацыі ў Германіі. Пратэстантызм. Аўгсбургскі рэлігійны мір. Фарміраванне германскага княжацкага абсалютызма.

3. Распаўсюджанне Рэфармацыі ў еўрапейскіх краінах. Рэфармацыйна рух у Швейцарыі. Цвінгліянства і кальвінізм. Правядзенне Рэфармацыі “зверху” ў Англіі. Дзейнасць Генрыха VIII. Акт аб супрэматыі. Англіканскі сімвал веры. Марыя Цюдор і Лізавета I. Правядзенне Рэфармацыі і ўмацаванне англійскай манархіі. Рэфармацыя ў Францыі. Католікі і гугеноты. Рэлігійныя войны і барацьба за каралеўскі трон. Варфаламееўская ноч. Нанцкі эдыкт. Рэфармацыя ў скандынаўскіх краінах.

4. Контррэфармацыя. Сутнасць Контррэфармацыі. Тэрміны “канфесійная эпоха” і “каталіцкае адраджэнне”. Раскол Еўропы. Супрацьстаянне Англіі і Іспаніі. Дзейнасць інквізіцыі. Стварэнне, структура і дзейнасць ордэна езуітаў. Трыдэнцкі сабор і яго значэнне. Уніяцкая царква.

Тэма 4. Нідэрландская буржуазная рэвалюцыя і яе значэнне

1. Перадумовы і прычыны рэвалюцыі. Палітыка Іспаніі ў Нідэрландах. Рэлігійная сітуацыя ў краіне. Эканамічныя перадумовы і нарастанне

сацыяльнай напружанасці. Апазіцыя знаці і яе патрабаванні. “Камраміс” дробнага і сярэдняга дваранства.

2. *Пачатак, ход і значэнне рэвалюцыі.* Паўстанне іконаборцаў 1556 г. Дыктатура герцага Альбы. Лясныя і марскія гэзы. Планы В. Аранскага і дваранска-буржуазнай апазіцыі. Паўстанне 1572 г. “Генцкае супакаенне”. “Вечны эдыкт” 1577 г. Араская і Утрэхтская уніі. Канчатковы разрыў Генеральных Штатаў з Філіпам II. Стварэнне Рэспублікі Аб’яднаных правінцый. Перамір’е 1609 г. і яго ўмовы. Перамога рэвалюцыі і яе значэнне. Нідэрланды як рэгіён перадавых тэхналогій, мануфактурнай вытворчасці і сельскай гаспадаркі. Галандскія купцы ў міжнародным гандлі. Інтэлектуальнае і мастацкае жыццё Нідэрландаў. Развіццё філасофскай і палітычнай думкі (Г. Гроцый, Б. Спіноза).

Тэма 5. Міжнародныя адносіны ў XVI – XVIII стст.

1. *Спецыфіка міжнародных адносін у ранняй Новай час.* Секулярызацыя міждзяржаўных адносін, наданне прыярытэту інтарэсам суверэннай свецкай дзяржавы. Дынастычны характар войнаў. Спецыфіка арганізацыі ваенных дзеянняў. Кааліцыйныя войны і ідэя “раўнавагі сіл”.

2. *Палітычная карта Еўропы ў ранняй новай час.* Раскол Еўропы на пратэстанцкую і каталіцкую. Саперніцтва Англіі і Іспаніі. Фарміраванне каланіяльных імперый і падзел сфер уплыву паміж Іспаніяй і Партугаліяй. Прэтэнзіі Габсбургаў на еўрапейскую гегемонію. Барацьба за Паўночную Італію. Італьянскія войны. Росквіт Асманскай імперыі і пагроза турэцкага нашэсця для еўрапейскіх краін. Рост супярэчнасцей паміж Польшчай і Вялікім княствам Літоўскім і Рускай дзяржавай. Барацьба Расіі за выхад да Балтыйскага мора. Лівонская вайна і стварэнне Рэчы Паспалітай.

3. *Міжнародныя адносіны ў XVII-XVIII ст.* Трыццацігадовая вайна і яе наступствы. Уплыў Англійскай рэвалюцыі на міжнародныя адносіны. Узмацненне Швецыі. Апагей уплыву Францыі і войны Людовіка XIV. Узрастанне ўплыву Расіі і барацьба за выхад да Балтыйскага мора.

Паўночная вайна. Аўстра-турэцкія і руска-турэцкія войны XVIII ст. і іх вынікі. Еўрапейскія войны XVIII ст. Вядучыя дзяржавы і іх інтарэсы. Англа-французскае саперніцтва і аўстра-прускае супрацьстаянне. Захоп Англіяй Канады і Ост-Індыі. Уваходжанне Расіі ў лік вялікіх еўрапейскіх дзяржаў. Вайна за іспанскую спадчыну, за польскую спадчыну, за аўстрыйскую спадчыну. Семігадовая вайна. Барацьба Англіі і Францыі ў калоніях. Вайна за незалежнасць паўночнаамерыканскіх калоній Англіі ў сістэме міжнародных адносін. Заняпад Рэчы Паспалітай і яе падзелы.

Тэма 6. Англія ў XVI ст.

1. *Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага развіцця Англіі.* Аграрны пераварот. Знікненне прыгонніцтва. Віды землекарыстання. Агаражванні. Пауперызацыя. Законы супраць бедных. Англійскія мануфактуры. Гандаль і купецтва. Асаблівасці сааслоўнага ладу англійскага грамадства. Тытулованая і нетытулованая знаць. Сквайры, джэнтльмены, джэнтры.

2. *Англійскі абсалютызм і яго асаблівасці.* Усталяванне англійскага абсалютызма пры Генрыхе VII Цюдоры. Кансалідацыя краіны, умацненне каралеўскай юрысдыкцыі, стварэнне “цюдараўскай арыстакратыі”. Умацаванне абсалютнай манархіі пры Генрыху VIII. Абсалютысцкая дактрына. Кароль і парламент. Мясцовае кіраванне і ўзброеныя сілы. Пачатак Рэфармацыі. Канфлікт Генрыха VIII з папай і разрыў з Рымам. “Акт аб супрэматыі”. Секулярызацыя царкоўных маёмасцей. Палітычны крызіс сярэдзіны стагоддзя. Эдуард VI і далейшае правядзенне Рэфармацыі. “42 артыкула веры”. Каталіцкая рэакцыя пры Марыі Цюдор.

Росквіт англійскага абсалютызма пры Лізаветце I. Дынаміка адносін манархіі і парламента. Рэлігійныя супярэчнасці і канчатковае ўсталяванне англіканізма. Супрацьстаянне з Рымам і каталіцкімі дзяржавамі. Лізавета I і Марыя Сцюарт. Вайна з Іспаніяй і гібель “Непераможнай армады”. Развіццё прамысловасці і гандлю, пратэксцыянізм. Меры па павышэнню прэстыжа манархіі і дзяржавы. Асоба Лізаветы I.

3. *Сацыякультурнае развіццё Англіі.* Росквіт англійскага Рэнэсанса. Грамадская думка (Ф. Бэкан, Т. Мор і інш.). Тэатр і літаратура (К. Марло, У. Шэкспір, паэты-лізавецінцы).

Тэма 7. Англія ў XVII – XVIII ст. Англійская буржуазная рэвалюцыя і фарміраванне парламенцкага ладу

1. *Перадумовы і прычыны рэвалюцыі.* Прыход да ўлады дынастыі Сцюартаў. Пурытанізм. Спрэчкі аб каралеўскай прэрагатыве. Абвастрэнне канфрантацыі пры Карле I. Буржуазна-дваранская апазіцыя і яе патрабаванні. Беспарламенцкае кіраванне. Паўстанне ў Шатландыі.

2. *Канфлікт манархіі і парламента і пачатак грамадзянскай вайны.* Тэрытарыяльны, канфесійны і сацыяльны падзел грамадства. А. Кромвель. Ідэйныя размежаванні паўстаўшых. Крызіс у арміі і канферэнцыя ў Пётні. “Прайдава чыстка” парламента і дамінаванне індэпэндэнтаў. Суд і смяротнае пакаранне караля.

3. *Індэпэндэнтская рэспубліка і яе ўнутрыпалітычныя складанасці.* Рух левелераў і дыгераў. Навігацыйны акт. Англа-гalandская вайна. Заваяванне Ірландыі і Шатландыі. “Прылада кіравання”.

4. *Пратэктарат і рэстаўрацыя.* Нарастанне напружанасцей у краіне. Палітычны крызіс. Рэстаўрацыя Сцюартаў. Карл II. Кароль і парламент. “Habeas corpus act”. Вігі і торы. Якаў II і яго канфлікт з грамадствам. “Славутая рэвалюцыя”. Вільгельм III і “Біль аб правах”.

5. *Разгортванне аграрнага і прамысловага пераварота ў Англіі.* Развіццё канстытуцыйнай манархіі. “Акт аб наследаванні прастола”. Гановерская дынастыя. Унія з Шатландыяй і абвяшчэнне Вялікабрытаніі. Геаргіянскае праўленне і ўмацаванне парламентарызма. Знешнепалітычныя поспехі Англіі і стварэнне каланіяльнай імперыі. Англійская выбарчая сістэма.

6. *Сацыякультурнае развіццё англійскага грамадства.* Фарміраванне і развіццё ідэй Асветы (Т. Гобс, Дж. Лок, Дж. Мільтан і інш.). Англійская

літаратура, тэатр і публіцыстыка (Б. Мандэвіль, Р. Шэрыдан, Дж. Свіфт і інш.). Стандарты паўсядзённага жыцця. Быт і норавы.

Тэма 8. Францыя ў XVI – XVIII ст. Росквіт і заняпад французскага абсалютызма

1. Асаблівасці фарміравання і палітычнай практыкі французскага абсалютызма. Станаўленне абсалютнай манархіі пры Францыску I і Генрыху II. Войны са Свяшчэннай Рымскай імперыяй за Паўночную Італію. Распаўсюджанне рэфармацыйных ідэй. Гугеноты. Рэлігійныя войны і барацьба прыдворных групавак у сярэдзіне XVI ст. Кацярына Медычы і спробы ўсталявання кампраміса. Абвастрэнне рэлігійнага супрацьстаяння. Варфаламееўская ноч. Дынастычны крызіс. “Вайна трох Генрыхаў”. Нанцкі эдыкт. Стабілізацыя краіны пры Генрыху IV.

2. Францыя пры Рышэлье. Сацыяльна-палітычны ідэал і мерапрыемствы кардынала Рышэлье ў розных сферах па ўмацаванню абсалютнай манархіі. Ацэнка асобы рышэлье ў гістарыяграфіі.

3. “Стагоддзе Людовіка XIV”. Палітычная барацьба пасля смерці Людовіка XIII. Мазарыні і Фронда. Росквіт французскага абсалютызма пры Людовіку XIV. Кальбертызм. Знешняя палітыка Людовіка XIV. Адносіны з папствам. Рэлігійная нецярпімасць. Янсенізм і квіетызм.

4. Рэгенцтва і Людовік XV. Спробы ўрэгулявання рэлігійных і палітычных праблем. Манархія і парламенты. Фінансавыя праблемы манархіі і спробы іх вырашэння. “Сістэма Лоу”. Спробы рэфармавання падатковай сістэмы. Францыя ў еўрапейскіх войнах XVIII ст.

5. Сацыякультурнае развіццё французскага грамадства ў эпоху Рэнесанса і барока. Філасофія і прававая думка (Ж. Бадэн, М. Мантэнь, Р. Дэкарт і г.д.). Прыдворная культура. Куртуазнасць і прэцыёзнасць. Французскі класіцызм (П. Карнэль, Ж-Б. Мальер, Н. Буало, Ж. дэ Лафонтэн, Ж. Расін, М. Пусен і г.д.). Палітыка манархіі ў галіне культуры. Рышэлье і Мазарыні як буйнейшыя калекцыянеры твораў мастацтва. Уздым культуры і

змяненне жыццёвых стандартаў у эпоху Асветы. Вальтэр, Д. Дыдро, Ш. Мантэск'е, Ж.-Ж. Русо і г.д. Энцыклапедысты. Фізіякраты. Літаратура і мастацтва (П. Бамаршэ, Ш. дэ Лакло, А.-Ф. Прэво, А. Вато, Ф. Бушэ, Ж.-Б. Шардэн, Ж.-Л. Давід і г.д.).

Тэма 9. Дзяржавы аўстрыйскіх і іспанскіх Габсбургаў ў ранні новы час. Узвышэнне Прусіі і Брандэнбурга

1. *Тэрытарыяльная будова і палітычны лад Свяшчэннай Рымскай імперыі. “Залатая була”. Імперыя і папства. Развіцце германскіх зямель пасля Трыццацігадовай вайны. Узвышэнне Брандэнбурга. Мерапрыемствы Гогенцолернаў і складанне прускай мадэлі абсалютызма. Ператварэнне Прусіі ў каралеўства. Спецыфіка прускай абсалютнай манархіі. Эканамічная палітыка. Кантанальная рэформа. “Асвечаны абсалютызм” Фрыдрыха II. Эканамічная, палітычная і культурная роля Саксоніі. Аўстрыя як спадчынная землі Габсбургаў. “Прагматычная санкцыя” і вайна за аўстрыйскую спадчыну. “Асвечаны абсалютызм” Марыі-Тэрэзіі. Іосіф II – “рэвалюцыянер на троне”. Знешнепалітычныя прыярытэты Аўстрыі і Прусіі. Германскія дзяржавы ў перыяд Французскай рэвалюцыі і напалеонаўскіх войн.*

2. *Лад жыцця і ментальнасць насельніцтва. Сацыякультурная дзейнасць германскіх правіцеляў. Калекцыяніраванне і арганізацыя першай кунсткамеры ў Вене. Мастацкая калекцыя Рудольфа II. Заснаванне Дрэздэнскай карціннай галерэі. Выхад у Лейпцыгу першай германскай газеты. Развіцце ўніверсітэтаў. Філасофія і навука (Г. Лейбніц, Г. Лесінг, Х. Вольф, І. Кант і г.д.). Росквіт музычнага мастацтва (І.-С. Бах, Х. Глюк, Г.Ф. Гендэль, Й. Гайдн, В.А. Моцарт і інш.).*

3. *“Залаты век” Іспаніі. Перадача Карлам V улады над Іспаніяй свайму сыну Філіпу. Росквіт магутнасці Іспаніі ў XVI ст. Асаблівасці іспанскага абсалютызма і роля грандаў. Аслабленне іспанскай манархіі ў XVII ст. Камарылья. Каталіцкая царква і супрацьстаянне іспанскіх Габсбургаў з пратэстанцкімі краінамі. Каланіяльныя валоданні Іспаніі. Спецыфіка*

эканамічнага развіцця і прычыны гаспадарчага рэгрэса. Выгнанне марыскаў і рэлігійная нецярпімасць. Вайна за іспанскую спадчыну. Усталяванне ў Іспаніі Бурбонаў і іх мерапрыемствы.

4. *Культурны ўздым Іспаніі ў ранні новы час.* Літаратура (М. Сервантэс, Л. дэ Вега, Ц. дэ Маліна, П. Кальдэрон, Ф. дэ Кеведа, Б. Грасіян), мастацтва (Эль Грэка, Х. дэ Рыбера, Д. Веласкес, Б. Э. Мурылья і інш).

Тэма 10. Скандынаўскія краіны ў ранні новы час. Швецыя ў XVI – XVIII ст.

1. *Швецыя, Данія і Нарвегія ва ўмовах Кальмарскай уніі.* Адасабленне Швецыі. Крысціян II і ўмацаванне каралеўскай улады ў Даніі. Уварванне ў Швецыю і “стакгольмская крывавае баня”. Нацыянальна-вызваленчае паўстанне і прыход да ўлады дынастыі Ваза ў Швецыі.

2. *Швецыя як краіна-лідэр рэгіёна.* Правядзенне Рэфармацыі “зверху” і ўмацаванні каралеўскай ўлады пры Густаве I Вазе. Руска-шведскія адносіны. Лівонская вайна і пашырэнне шведскіх уладанняў. Дзяржаўны пераварот 1568 г. Прыход да ўлады Юхана Вазы. Саюз з Рэччу Паспалітай. Апазіцыйны рух у Швецыі і руска-шведскае збліжэнне. Замацаванне Швецыі на Фінскім заліве і ў Карэліі. Густаў II Адольф і развіццё шведскага абсалютызма. Швецыя ў Трыццацігадовай вайне. Актывізацыя знешняй палітыкі пры Карле X Густаве і вайна супраць Рэчы Паспалітай. Палітычны крызіс у краіне і меры Карла XI па ўмацаванні асабістай улады. Карл XII і Вялікая Паўночная вайна. Паражэнне Швецыі ў Паўночнай вайне і пачатак крызіса шведскага абсалютызма. Данія і Швецыя ў перыяд “асвечанага абсалютызма”. Манархічны крызіс у Даніі і рэформы І. Струэнзе. Узмацненне ролі арыстакратыі ў Швецыі пасля смерці Карла XII. “Форма праўлення” і усталяванне ў Швецыі абмежаванай манархіі. “Калпакі” і “капялюшы”. Густаў III і частковае аднаўленне абсалютызма. Швецыя ў антыфранцузскіх кааліцыях.

Асаблівасці сацыяльнага ладу Швецыі. Свабодныя сяляне і гараджане як апора манархіі. Эканамічнае развіццё скандынаўскіх краін. Аграрны ўздым XVI ст. Катэгорыі сялянства ў Швецыі, Даніі і Нарвегіі. Развіццё мануфактур і роля дзяржавы ў мануфактурнай вытворчасці. Знешні ў ўнутраны гандаль.

Тэма 15. Барацьба паўночнаамерыканскіх калоній Англіі за незалежнасць. Утварэнне ЗША

1. Перадумовы вайны за незалежнасць. Сацыяльна-эканамічнае развіццё калоній. Крыніцы прытока насельніцтва. Рэгіянальныя адрозненні эканамічнага ладу. Рэлігійны склад насельніцтва. Палітыка метраполіі ў галіне эканомікі і кіравання. Рост апазіцыі. Ідэалагічнае абгрунтаванне амерыканскай рэвалюцыі (Т. Джэферсан, Б. Франклін). “Бостанскае піццё гарбаты”.

2. Пачатак ваенных дзеянняў і суадносіны сіл бакоў. Плыні ў грамадстве і пануючым класе. Дэкларацыя незалежнасці. Вайна за незалежнасць і пазіцыі еўрапейскіх дзяржаў. Саюз з Францыяй і дапамога Іспаніі. “Узброены нейтралітэт”. Версальскі мір.

3. Гістарычнае значэнне і наступствы вайны за незалежнасць. Канстытуцыя 1787 г. Паўстанне Д. Шэйса. “Біль аб правах”. Капіталістычнае развіццё ЗША і набыццё новых тэрыторый. Поўнач і Поўдзень. Адносіны амерыканцаў да карэннага насельніцтва.

Тэма 16. Вялікая французская буржуазная рэвалюцыя

1. Перадумовы і прычыны рэвалюцыі. Наростанне эканамічных і палітычных праблем абсалютнай манархіі. Прыход да ўлады Людовіка XVI, падзенне аўтарытэту манархіі. Рэформы Цюрга.

2. Пачатак і ход рэвалюцыі. Скліканне Генеральных штатаў і канфлікт саслоўяў з уладай. Узяцце Бастыліі. Устаноўчы сход. Панаванне канстытуцыялістаў. Адмена феадальных павіннасцей. “Дэкларацыя правоў

чалавека і грамадзяніна”. Канстытуцыя 1791 г. Рост рэвалюцыйных таварыстваў і клубаў. Варэнскі крызіс. Рост рэспубліканскага руху. Палітычная і сацыяльная дыферэнцыяцыя. Паўстанне 10 жніўня 1792 г. і прыход да ўлады жырандыстаў. Нацыянальны канвент. Устанаўленне рэспублікі.

3. *Французская рэвалюцыя і еўрапейскія манархіі*. Рэакцыя еўрапейскіх краін на падзеі ў Францыі. Пільніцкая дэкларацыя. Пачатак рэвалюцыйных войнаў. Арганізацыя жыцця ва ўмовах вайны. Перамогі французскай рэвалюцыйнай арміі. Супраціўленне рэвалюцыі. Вандэя. Нарастанне крызісных з’яў у эканоміцы. Агітацыя плебейскіх рэвалюцыянераў. Супярэчнасці ўнутры рэспубліканскага блока.

4. *Устанаўленне якабінскай дыктатуры*. Мерапрыемствы ў галіне палітыкі, эканомікі, рэлігіі, культуры. Канстытуцыя 1793 г. Якабінскі тэрор і праблема яго інтэрпрэтацыі ў гістарыяграфіі. Плыні і супярэчнасці ўнутры якабінскага блока. Крызіс якабінскай дыктатуры і яго складаючыя.

Тэма 18. Тэрмідарыянскі пераварот. Дырэкторыя і Консульства

1. *Прычыны і ход пераварота 9 тэрмідора*. Сацыяльная база і мерапрыемствы новай ўлады. Выступленні мантаньяраў і раялістаў. Канстытуцыя 1795 г. Сістэма кіравання Дырэкторыі. Знешняя і ўнутраная палітыка. Працяг войнаў і знешнепалітычныя поспехі Францыі. Узрастанне апулярнасці Напалеона Банапарта. Нестабільнасць і “палітыка качэлей” унутры краіны. Г. Бабеф і “змова роўных”. Пагаршэнне знешнепалітычнай сітуацыі ў 1798 г. Егіпецкі паход Банапарта і яго няўдача. Вайна з другой антыфранцузскай кааліцыяй. Разгром французскіх войскаў у Італіі.

2. *Усталяванне Консульства*. Унутраная нестабільнасць і складанне базы для новага пераварота. Пераварот 9 лістапада 1799 г. Палітыка банапартызма. Сутнасць сістэмы Консульства. Асаблівасці Канстытуцыі 1799 г. Паўнамоцтвы першага консула, будова дзяржаўнага апарата, выбарчая сістэма. Раздрабленне заканадаўчай улады і падкантрольнасць

консулу судовай. Сацыяльны арбітраж Напалеона. Канкардат 1801 г. з папай. Фінансавая і эканамічная стабілізацыя. Рэферэндум 1802 г. аб пажышчэвым кіраванні першага консула.

3. *Інтэрпрэтацыі характару і значэння Вялікай французскай рэвалюцыі ў гістарыяграфіі.* Праблемнае поля дыскусій. Традцыйныя трактоўкі ў еўрапейскай і савецкай гістарыяграфіі. Змяненне акцэнтаў і даскусіі ў савецкай гістарыяграфіі перыяду перабудовы. Новыя эндэнцыі постсавецкай гістарыяграфіі Французскай рэвалюцыі.

Тэма 19. Напалеонаўская Францыя і Еўропа

1. *Усталяванне Першай імперыі і яе характар.* Перадумовы абвясчэння Першай імперыі і яе сацыяльная база. Сутнасць банапартызма. Аднаўленне атрыбутаў манархічнай улады. Складанне новага імперскага дваранства. Напалеонаўскі кодэкс. Разгортванне прамысловай рэвалюцыі. Паліцэйская сістэма і цэнзура. Кантроль над перыядычным друкам, адукацыяй, літаратурай, мастацтвам. Паступовае складанне ліберальнай апазіцыі рэжыму Напалеона.

2. *Характар і мэты напалеонаўскіх войнаў.* Антыфранцузскія кааліцыі. Барацьба з Англіяй і кантынентальная блакада. Войны з Аўстрыяй і Прусіяй. Роля Расіі ў антыфранцузскіх кааліцыях. Тыльзіцкі мір. Стварэнне ў Еўропе Напалеонам дзяржаў – марыянэтак. Буржуазныя ператварэнні ў заваяваных краінах. Вайна ў Іспаніі і супраціўленне мясцовага насельніцтва. Пагаршэнне адносін з Расіяй. Вайна 1812 г. і яе вынікі. “Бітва народаў” пры Лейпцыгу. Уступленне саюзных войскаў у Парыж. Адрачэнне Напалеона ад прастола і высылка на в. Эльбу.

3. *Рэстаўрацыя Бурбонаў.* Бегства Напалеона з Эльбы і “сто дзён”. Паражэнне Напалеона пры Ватэрлоо. Выгнанне Напалеона на в. Св. Алены і заканчэнне яго жыцця. Асоба і дзейнасць Напалеона і іх ацэнкі ў гістарыяграфіі.

Тэма 20. “Венская сістэма”. Развіцце міжнародных адносін у Еўропе ў XIX – пачатку XX ст.

1. *Венскі кангрэс і яго задачы.* “Венская сістэма”. Прынцып легітымизма. Манархічная рэстаўрацыя. Становішча Францыі. Роля Расіі на кангрэсе. Змены на палітычнай карце Еўропы. “Свяшчэнны саюз” і яго задачы. Дзейнасць “Свяшчэннага саюза” падчас рэвалюцый 20-х-40-х гг. XIX ст.

2. *“Усходняе пытанне”.* Заняпад Турцыі. Барацьба паўднеvasлавянскіх народаў за незалежнасць. Нацыянальна-вызваленчая барацьба ў Грэцыі і руска-турэцкая вайна 1828–1829 гг. Роля заходніх краін у атрыманні Грэцыяй незалежнасці. Рост супярэчнасцей на Балканах. Буйнейшыя дзяржавы і іх інтарэсы. Крымская вайна і яе вынікі. Барацьба Расіі за ўмацаванне на Балканах у другой палове XIX ст. Руска-турэцкая вайна. Сан-Стэфанскі мір. Стварэнне новых дзяржаў на Балканах. Берлінскі кангрэс.

3. *Аб’яднанне Італіі і Германіі.* Уплыў на міжнароднае становішча аб’яднання Італіі і Германіі. Англа-германскія і франка-германскія супярэчнасці. Франка-пруская вайна. “Саюз трох імператараў”. Перадумовы збліжэння Расіі і Францыі. Руска-германскія супярэчнасці. Складанне Траістага саюза і Антанты. Мілітарызацыя Еўропы. Гонка ўзбраенняў. Балканскія войны. Сараеўскае забойства. Дыпламатычныя падзеі напярэдадні Першай сусветнай вайны.

Тэма 21. Сацыяльна-эканамічнае і грамадска-палітычнае развіцце Еўропы ў XIX – пачатку XX ст.

1. *Еўропа – сусветны лідэр.* Набыццё Еўропай статусу сусветнага лідэра. Навукова-тэхнічны прагрэс. Прамысловы пераварот. Краіны-лідэры індустрыяльнага развіцця. Капіталізм даманапалістычны і манапалістычны. Віды манаполій. Банкаўская сістэма. Фінансавая алігархія. Вываз капітала за мяжу. Капіталістычныя адносіны ў аграрным сектары. Аграрная рэвалюцыя. Развіццё воднага транспарту, чыгункі, дарог. Урбанізацыя. Міграцыі і

сацыяльная мабільнасць. Вынаходніцтвы ў металургіі, хімічнай прамысловасці, электратэхніцы, механіцы, фізіцы, хіміі, медыцыне і г.д. Навуковая рэвалюцыя і стварэнне новай карціны свету.

2. *Змяненне ўмоў паўсядзённага жыцця.* Фарміраванне агульнадаступнай сістэмы навучання і масавай культуры. Спорт і турызм. Сацыякультурнае асяроддзе горада. Развіцце музеяў і выставачнай дзейнасці. Распаўсюджанне кінематографа. Эмансіпацыя жанчын, яе праявы і наступствы.

3. *Стварэнне і развіцце класаў буржуазнага грамадства.* Сацыяльныя кантрасты капіталістычнага ладу. Палітыка “начного вартаўніка” і філантропія. Капіталістычнае развіцце і дзяржаўная ўлада. Англіійская палітычная эканомія. Мальтузіянства. Кансерватызм і ліберальны кансерватызм. Лібералізм класічны і сацыяльны.

4. *Развіццё буржуазнай дэмакратыі і заходняй палітычнай культуры.* Палітычны лад еўрапейскіх краін. Эксплуатацыя калоній. Падзел каланіяльных уладанняў. Нераўнамернасць эканамічнага і палітычнага развіцця краін як крыніца супярэчнасцей паміж імі.

5. *Каталіцкая царква і папства ў XIX ст. “Сілабус”.* Сацыяльныя рэаліі і змены ў палітыцы царквы. Була “Рэрум наварум”. Клерыкальная ідэалогія.

Тэма 23. Англія ў XIX – пачатку XX ст.

1. *Эканамічнае развіццё краіны.* Завяршэнне прамысловага перавароту. Англія – “майстэрня свету”. Асаблівасці сістэмы кіравання. Парламент. Двухпартыйная сістэма. Кабінет міністраў. Палітычная роля караля. Каралева Вікторыя і віктарыянская эпоха.

2. *Унутраная палітыка і сацыяльныя супярэчнасці.* Хлебныя законы. Становішча рабочага класа. Узнікненне фабрычнага заканадаўства. Чартызм. Трэд-юніанізм. Стварэнне лейбарысцкай партыі. Асаблівасці рабочага руху. І Інтэрнацыянал.

Недахопы выбарчай сістэмы. Першая і другая выбарчая рэформы. Законы аб галасаванні і трэцяя парламенцкая рэформа. Сацыяльнае заканадаўства другой паловы XIX ст. Ірландскае пытанне. Спалучэнне рэлігійных і палітычных супярэчнасцей. Феніі. “Маладая Ірландыя”. Меры ўрада па рэгуляванні ірландскай праблемы.

3. *Каланіяльныя валоданні Англіі.* Брытанскае панаванне ў Індыі. Сутыкненне каланіяльных інтарэсаў Англіі і інтарэсамі буйнейшых еўрапейскіх краін. Англа-афганскія войны. Закабаленне Кітая. Опіумныя войны. Захоп Новай Зеландыі. Пашырэнне валоданняў Англіі у Канадзе.

4. *Знешняя палітыка Англіі.* Курс на падтрыманне “еўрапейскай раўнавагі”. Англа-рускія супярэчнасці ва “ўсходнім пытанні”. Адносіны з Турцыяй і Францыяй. Англа-германскае саперніцтва. Англія ў ваенных блоках напярэдадні Першай сусветнай вайны.

5. *Культура і лад жыцця англійскага грамадства.* Маральна-этычныя прыярытэты віктарыянскай эпохі. Навука і філасофія. Дарвінізм і пазітывізм. Рамантызм, рэалізм і дэкаданс у літаратуры (Дж. Байран, В. Скот, П. Шэлі, Дж. Кітс, Дж. Осцін, гатычны раман, Ч Дыкенс, У. Тэкерэй, Дж. Б. Шоу, О. Уайльд, Т. Эліот і г.д.). Англійскае мастацтва. Рэалісты і прэрафаэліты.

Тэма 24. Францыя ў XIX – пачатку XX ст.

1. *Агульныя ўмовы развіцця краіны ў пачатку XIX ст.* Палітычныя групы ў грамадстве. Рэжым Рэстаўрацыі. Людовік XVIII. Ультрараялізм. Карл X. Фарміраванне апазіцыі. Каралеўскія арданансы 25 ліпеня 1830 г.. Ліпеньская рэвалюцыя. “Хартыя 1830 г.”. Луі-Філіп Арлеанскі – “кароль банкіраў”. Эканамічны ўздым. Сацыяльная палярызацыя грамадства. Становішча рабочага класа. Ліёнскае паўстанне. А. Бланкі, Л. Блан, Ж. Прудон. Прэм’ерства Ф. Гізо. Наспяванне рэвалюцыйнай сітуацыі.

2. *Рэвалюцыя 22 лютага 1848 г.* Часовы ўрад і яго склад. Мерапрыемствы буржуазных рэспубліканцаў. Люксембургская камісія і “нацыянальныя майстэрні”. Канстытуцыя Другой рэспублікі. Чэрвеньскае

паўстанне. Рост сацыяльнай незадаволенасці. Палітычная дзейнасць Луі Напалеона.

3. *Устанаўленне Другой імперыі.* Дзяржаўны пераварот 2 снежня 1851 г. Сутнасць рэжыму Другой імперыі. Банапартызм. Эканамічны рост і дзелавая актыўнасць. Апазіцыйны рух у краіне. Знешняя палітыка Другой імперыі. Удзел у Крымскай вайне і аб'яднанні Італіі. Стварэнне каланіяльнай імперыі (Індакітай, Алжыр, замацаванне ў Егіпце, вайна ў Мексіцы). Франка-пруская вайна і яе вынік для Францыі.

4. *Рэвалюцыя 4 верасня 1870 г. і падзенне Другой імперыі.* Крызіс у грамадстве. Паўстанне ў Парыжы 18 сакавіка. Парыжская камуна і яе мерапрыемствы. Паражэнне Камуны і яе гістарычнае значэнне.

5. *Устанаўленне Трэцяй Рэспублікі.* Разнастайнасць партыйнага спектра. Палітычная нестабільнасць. Эканамічнае развіццё і рабочы рух у канцы XIX – пачатку XX ст. Знешняя палітыка Францыі ў пачатку XX ст.

4. *Духоўная культура Францыі.* Філасофія і навука. Літаратура (В. Гюго, П. Беранжэ, Стэндаль, Э. Заля, Г. Флабэр, Г. дэ Мапасан, А. Франс, Р. Ралан і інш.). Мастацтва: ад Ж.-Л. Давіда да П. Пікасо. Музыка (Г. Берлэз, Ж. Бізэ, Ш. Гуно, К. Сен-Санс і г.д.). Скульптура (А. Радэн). Тэатр.

Тэма 25. Германія ў XIX – пачатку XX ст.

1. *Агульныя ўомвы развіцця краіны.* Дзяржаўная раздробленасць. Афармленне Германскага саюза. Дваістасць рэстаўрацыі ў Германіі. Прамысловы пераварот. Прускі шлях развіцця аграрных адносін. Юнкерства. Буржуазія. Фарміраванне пралетарыята. Эканамічны крызіс 1847 г. Паўстанне сілезскіх ткачоў.

2. *Рэвалюцыя 1848 г. у Заходняй і Паўднева-Заходняй Германіі.* Сакавіцкая рэвалюцыя ў Прусіі. Бадэнскае рэспубліканскае паўстанне. Дзейнасць К. Маркса і Ф. Энгельса. Франкфурцкі парламент. Дзяржаўны пераварот у Прусіі 9 лістапада 1848 г. Мантэйфельская канстытуцыя і закон аб выкупе сялянскіх павінасцей. Канстытуцыя 1849 г.

3. *Аўстра-прускі дуалізм і барацьба за гегемонію.* Аб'яднанне Германіі пад эгідай Прусіі. Абвяшчэнне Германскай імперыі. О. Бісмарк і яго палітычная праграма. Эканамічны рост, мадэрнізацыя і мілітарызацыя краіны. Улада і царква. “Культуркампф”. Буржуазныя партыі. Рабочы рух і стварэнне сацыял-дэмакратычнай партыі. Роля СДПГ ў палітычным жыцці.

4. *Знешняя палітыка Германіі.* Франка-пруская вайна. Каланіяльныя інтарэсы Германіі. Англа-германскія супярэчнасці. Адносіны Германіі і Расіі. Германія ў сістэме Траістага саюза.

5. *Дасягненні духоўнай і матэрыяльнай культуры Германіі.* Класічная філасофія і філасофскія пошукі на мяжы XIX–XX ст. (Г. Гегель, Л. Фейербах, А. Шапенгаўэр, О. Шпенглер, Ф. Ніцшэ і г.д.). Германская навука і тэхніка. Літаратура (Ф. Шылер, В. Гётэ, Г. Гейнэ, браты Грым, Т. Шторм, Т. Фантанэ і інш.), музыка (Л. ван Бетховен, А. Шуман, К. Вебер, Р. Вагнер, і г.д.). Экспрэсіянізм ў мастацтве.

Тэма 26. Аўстрыйская імперыя ў XIX – пачатку XX ст.

1. *Этнанацыянальная структура імперыі і сістэма кіравання.* Палітычны лад. “Сістэма Меттэрніха”. Легітымізм і кансерватызм. Асаблівасці эканамічнага развіцця. Наспяванне сацыяльных праблем.

2. *Сакавіцкая рэвалюцыя 1848 г. у Аўстрыі.* Рэвалюцыя ў Венгрыі, паўстанні ў Мілане і Венецыі. Нацыянальна-вызваленчы рух у славянскіх абласцях імперыі. Абвяшчэнне незалежнасці Венгрыі. Рэвалюцыйныя падзеі ў Вене. Ольмюцкая канстытуцыя. Вынікі рэвалюцый у Аўстрыі і Венгрыі.

3. *Развіццё краіны пасля рэвалюцыі.* Неаабсалютызм. Барацьба з Прусіяй за гегемонію. Аўстра-пруская вайна і бітва пры Садовай. Пагадненне 1867 г. і стварэнне дуалістычнай манархіі. Унутрыпалітычнае развіццё Аўстра-Венгрыі. Разгортванне прамысловага пераварота. Рабочы рух.

4. *Знешняя палітыка.* Габсбургская Аўстрыя і аб'яднанне Германіі і Італіі. Інтарэсы Аўстрыі ў Цэнтральнай Еўропе і на Балканах. Аўстра-Венгрыя ў сістэме блокаў напярэдадні Першай сусветнай вайны.

5. *Сацыякультурнае развіццё грамадства.* Навука. Тэхнічныя вынаходніцтвы. Тэатр. Музыка. Венская музычная школа.

Тэма 28. ЗША ў XIX – пачатку XX ст.

1. *Умовы развіцця краіны.* Тэрытарыяльны рост ЗША і яго шляхі. Палітычны лад і кіраванне. “Джэксанаўская дэмакратыя”. Адносіны да карэннага насельніцтва. Каланізацыя Захаду. Англа-амерыканская вайна. Разгортванне прамысловага пераварота. Спецыфіка і праблемы Поўначы і Поўдня. Абаліцыянiзм. Стварэнне дэмакратычнай і рэспубліканскай партый. Негрыцянскія паўстанні. Місурыйскі кампраміс. Рост напружанасці ў адносінах паміж паўднёвымі і паўночнымі штатамі.

2. *Вайна Поўначы і Поўдня.* Прэзідэнцтва А. Лінкальна. Грамадзянская вайна і яе перыяды. Закон аб гамстэдах. Адмена рабства. Перамога Поўначы. Рэканструкцыя. Змяненні на Поўдні. Палітычнае развіццё і расавая праблема.

3. *Асаблівасці эканомікі ЗША.* Завяршэнне прамысловага перавароту. Манаполіі і банкі. Вываз капітала за мяжу. “Амерыканскі шлях” развіцця аграрнага сектара. Фермерскі рух. Рабочы рух і прафсаюзная дзейнасць. Амерыканская федэрацыя працы. “Індустрыяльныя рабочыя свету”.

4. *Накірункі знешняй палітыкі ЗША.* ЗША і еўрапейскія краіны. Дактрына Манро. Панамерыканізм. “Палітыка вялікай дубінкі”. “Дыпламатыя долара”. Інтэрэсы ЗША на Далекім усходзе.

5. *Амерыканскае грамадства і асаблівасці яго культурнага развіцця.* Спецыфіка амерыканскага светапогляду і ладу жыцця. Развіццё навукі і тэхнікі. Тэхнічныя вынаходніцтвы і іх аўтары (Т. Эдысан, В. Паўльсэн, Э. Берлінэр і г.д.). Літаратура (Г. Бічэр-Стоу, Б. Гарт, М. Твен, Дж. Лондан, Т. Драйзер і г.д.). Мастацкае калекцыяніраванне. Заснаванне Музея Метраполітэн ў Н’ю-Йорку, мастацкіх музеяў у Чыкага, Бостане, Філадэльфіі і г.д. Узнікненне Галівуда.

Тэма 35. Першая сусветная вайна. Асноўныя этапы ваенных дзеянняў. Уплыў вайны на развіццё заходняй цывілізацыі

1. Перадумовы і прычыны вайны. Вялікія дзяржавы і іх геапалітычныя інтарэсы. Складанне Антанты і Траістага саюза. Забойства ў Сараеве. Ліпеньскі крызіс 1914 г. Дыпламатычная барацьба напярэдадні пачатку вайны. Абвяшчэнне вайны. Уварванне германскіх войскаў ў Бельгію і Францыю. “План Шліфена”. Рускія арміі ва Усходняй Прусіі. Бітва на Марне. Пазіцыйная вайна. Уступленне ў вайну Турцыі. Вердэнская аперацыя. Наступленне на Соме. Брусілаўскі прарыў. Вайна на моры. Уступленне ў вайну Італіі. ЗША ў час Першай сусветнай вайны. Ваенныя дзеянні 1917 – 1918 гг. Распад Усходняга фронту. Выхад Савецкай Расіі з вайны. Брэсцкі мір і яго ўмовы. Камп’нескае перамір’е.

2. Вайна і палітычнае развіццё краін-удзельніц. Лютаўская і Кастрычніцкая рэвалюцыі ў Расіі. Рэвалюцыйныя падзеі ў Аўстра-Венгрыі і яе распад. Рэвалюцыя ў Асманскай імперыі. Лістападаўская рэвалюцыя ў Германіі. Вайна і еўрапейская сацыял-дэмакратыя.

3. Паўсядзённае жыццё і псіхалагічны стан грамадства. Гонка ўзбраенняў і мілітарызм. Новае аблічча вайны. Ваенная тэхніка і атрутныя рэчывы. Ваенныя мабілізацыі і бежанства. Дапамога параненым і дзейнасць жанчын-сясцёр міласэрнасці. Дзейнасць таварыстваў Чырвонага Крыжа. Картачная сістэма. Эканамічны заняпад. Развіццё “ваенных” галін прамысловасці. Эканамічны рост манаполій. Псіхалагічны стан грамадства і яго ўплыў на сацыяльна-палітычнае развіццё краін-удзельніц вайны. Сацыяльнае расчараванне і “закат Еўропы”.

Тэма 36. Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін Усходу ў новы час

1. Тэрытарыяльнае распаўсюджанне ўсходніх цывілізацый. Асаблівасці традыцыйнага грамадства. Рэлігійны фактар на Усходзе. Спалучэнне рэлігійных і філасофскіх плыняў у Кітаі і Японіі. Спецыфіка землеўладання і землекарыстання. Адносіны азіяцкіх краін з Еўропай. Асманская імперыя і яе

сутыкненні ў еўрапейскімі краінамі. “Закрыццё” Кітая і Японіі. Заваяванне Індыі Англіяй.

2. *“Адкрыццё” Кітая і Японіі для Еўропы і яго наступствы.* Становішча азіяцкіх краін як калоній і паўкалоній еўрапейскіх краін. Іншаземны капітал і монакультурны характар эканомікі. Слабае развіццё нацыянальнай буржуазіі і няспеласць пралетарыята. Наяўнасць мноства прамежковых сацыяльных груп. Рэлігійныя, племянныя, кланавыя, этнічныя фактары ва ўсходнім грамадстве. Мадэрнізацыя “зверху” на Усходзе. Паступовае разгортванне мадэрнізацыі ў традыцыйным грамадстве і ўплыў яе на культуру і паўсядзённае жыццё.

3. *Супраціўленне ўсходніх краін і народаў каланіялізму.* Паўстанне бабідаў у Іране. Паўстанне тайпінаў у Кітаі. Сіпайскае паўстанне ў Індыі. Няўдалая спроба ператварэння ў калонію Афганістана. “Абуджэнне Азіі” ў пачатку ХХ ст. Асаблівасці нацыянальна-вызваленчай ідэалогіі і яе накірункі.

Тэма 37. Асманская імперыя ў XVI – пачатку ХХ ст.

1. *Адміністрацыйная будова імперыі і становішча немусульманскага насельніцтва.* Сістэма ўлады. Феадальная іерархія. Дзейнасць Селіма I і Сулеймана Заканадаўцы (Сулеймана Цудоўнага). Ваенна-ленная сістэма, яе ўзнікненне, росквіт і заняпад. Гарады і рамествы. Крызіс ваенна-леннай сістэмы і спроба рэфармавання краіны. Рэформы Селіма III і Махмуда II. Тэхнічнае пераўзбраенне, стварэнне новай арміі. Крах рэформ і яго прычыны. “Новыя асманы”. Канстытуцыйнае пытанне. Абдул-Хамід II і ўвядзенне канстытуцыі. Устанаўленне “эпохі тыраніі”. Младатурэцкая рэвалюцыя 1908 г. і яе вынікі.

2. *Міжнароднае становішча Асманскай імперыі. Сутыкненні ў еўрапейскімі краінамі.* Месца Турцыі ў еўрапейскай дыпламатыі. Аслабленне імперыі. Руска-турэцкія войны. Знешнепалітычныя паражэнні і з’яўленне нераўнапраўных дагавароў. “Усходняе пытанне”. Паступовае разбурэнне

імперыі і стварэнне незалежных дзяржаў. Турцыя ў пачатку XX ст. і сістэме блокаў перыяду Першай сусветнай вайны.

3. *Культура Асманскай імперыі.* Роля іслама. Гарады і будаўніцтва. Культурная ізаляцыя краіны ў ранні новы час. Асаблівасці літаратуры і мастацтва. Паступовая мадэрнізацыя ісламскага грамадства. Новыя плыні ў літаратуры і грамадскай думцы ў пачатку XX ст.

Тэма 38. Індыя ў XVI – пачатку XX ст.

1. *Стварэнне Імперыі Вялікіх Маголаў.* Унутраная палітыка першых правіцеляў. Рэформы Акбара і пашырэнне дзяржавы. Гаспадарка, гандаль, гарады. Асаблівасці сацыяльнага складу насельніцтва. Палітычны лад імперыі. Сепаратызм феадалаў і рэлігійныя праблемы краіны. Палітыка Аўрангзеба ў галіне рэлігіі і ўмацавання дзяржавы. Барацьба маратхаў. Антыфеадальныя рухі. Пранікненне партугальцаў у Індыю. Дзейнасць англійскай Ост-Індскай гандлевай кампаніі. Заваёва Індыі англічанамі.

2. *Сістэма англійскага каланіяльнага кіравання.* Наступствы англійскай эканамічнай экспансіі. Фарміраванне нацыянальнай інтэлігенцыі. Антыкаланіяльнае паўстанне сіпаеў ў 1857–1859 гг. Абуджэнне Індыі. Эканамічны рост, фарміраванне нацыянальнай буржуазіі і буржуазна-дэмакратычных партый. Стварэнне Індыйскага Нацыянальнага кангрэса і плыні ў ім. Дзейнасць Цілака. Нацыянальна-вызваленчы рух 1905–1908 гг. Бамбейская палітычная стачка. Індыя ў час Першай сусветнай вайны.

3. *Рэлігійныя і філасофскія сістэмы краіны.* Індуізм, Будызм, іслам. Адукацыя і навука. Гістарычныя хронікі. Літаратура (Т. Дас, Б. Рай, Р. Рой, Р. Тагор і інш.) Росквіт архітэктуры. Мастацтва (Шыва Даян Лал). Дэкаратыўна-ўжыткавае мастацтва.

Тэма 39. Кітай XVI – пачатку XX ст.

1. *Асаблівасці сістэмы кіравання і дзяржаўнай будовы ў Кітаі.* Палітычная барацьба і спробы правядзення рэформ. Перыяд імперыі Мін.

Экспедыцыя Чжэн Хэ. Гаспадарчае развіццё. Дзяржаўнае і прыватнае землеўладанне. Узнікненне прыватнага і прадпрымальніцтва і прадпрыемстваў мануфактуанага тыпу. Сялянская вайна 1639–1644 гг. Усталяванне маньчжурскай дынастыі Цын. Сістэма ўлады і кіравання Становішча карэннага насельніцтва.

2. *Пранікненне еўрапейцаў у Кітай.* Пачатак кітайска-рускіх адносін. Ізаляцыя краіны. “Адкрыццё” Кітая. Наспяванне крызісных з’яў. Сялянскія паўстанні. I і II опіўныя войны. Дагаворы з Англіяй, Францыяй, ЗША, Расіяй. Наступствы еўрапейскай экспансіі. Замежны капітал у эканоміцы Кітая. Падзел Кітая на сферы ўплыву. Пачатак мадэрнізацыі. “Сто дзён рэформаў” і іх няўдача. Імператрыца Цысі. Паўстанне тайпінаў і яго вынікі. Барацьба іхэтуаней. Падаўленне народных паўстанняў. Канчатковае закабаленне Кітая заходнімі дзяржавамі.

3. *Дзейнасць Сунь Ятсэна і яго ідэі.* Рэвалюцыя 1911 – 1912 гг. Абвешчэнне рэспублікі і палітычная барацьба. Юань Шыкай. Праблемы развіцця Кітая ва ўмовах эканамічнай і палітычнай раздробленасці.

4. *Светаўспрыняцце і культура Кітая.* Рэлігійныя і філасофскія сістэмы. Палітычная традыцыя і ўяўленні аб імператарскай уладзе. Традыцыйнасць сацыяльных адносін. Кітайская літаратура. Жывапіс і мастацтва каліграфіі. Дэкаратыўна-ўжытковы мастацтва.

Тэма 40. Японія ў перыяд сёгуната і эпохі Мэйдзі

1. *Агульныя ўмовы развіцця.* Барацьба за аб’яднанне краіны. Дзейнасць Ода Набунага і Таётомі Хідэсі. Фарміраванне рэжыма сёгуната. Іеясу Такугава. Асаблівасці арганізацыі ўлады сёгуна. Падпарадкаванне краіны, адміністрацыйныя і сацыяльныя мерапрыемствы. Уніфікацыя сістэмы мер і вагі. Зямельная рэформа. Саслоўныя групы і іх становішча. Суцэльная рэгламентацыя жыцця насельніцтва. Эканамічнае развіццё. Сістэма землеўладання і землекарыстання. Гарады і гандаль. Пачатак прадпрымальніцтва.

2. *Нарастанне крызісных з’яў у краіне ў канцы XVIII – пачатку XIX ст.* Крызіс сістэмы сёгуната. Пагаршэнне ўмоў жыцця насельніцтва. Тармажэнне эканамічнага развіцця. Саслоўныя перагародкі. Самурайства і яго становішча. Буржуазія. З’яўленне апазіцыйнай ідэалогіі. Антыфеадальная барацьба. Гвалтоўнае “адкрыццё” Японіі. Рух за выгнанне іншаземцаў. Інтэрвенцыя 1863–1864 гг.

3. *Рэвалюцыя 1868 г. і звяржэнне ўлады сёгуна.* “Рэстаўрацыя Мэйдзі” і мадэрнізацыя краіны. Адміністрацыйная, ваенная, аграрная рэформы. Сацыяльныя і культурныя ператварэнні. Дзяржава і эканоміка. Стварэнне буйных прамысловых прадпрыемстваў, мілітарызацыя краіны. Буржуазія і фарміраванне яе палітычнай праграмы. З’яўленне пралетарыята і яго палітычныя ідэі. Стварэнне КПЯ.

4. *Знешнепалітычныя прыярытэты Японіі.* Узрастанне японскага мілітарызма. Самурайскі дух і тэннаізм. Адносіны з Карэяй і Кітаем. Японія і заходнія краіны. Руска-японская вайна і яе вынікі. Фарміраванне асяродка напружанасці на Далекім Усходзе.

5. *Цывілізацыйныя асновы і культура Японіі.* Сінта і будызм. Успрыняцце прыроды. Чайная цырымонія. Ікэбана. Арыгамі. Развіццё літаратуры (І. Сайкаку, М. Басё, Ё. Бусон, К. Іса, Ю. Місіма, Н. Сасэкі, Р. Такутомі і г.д.), жывапіс (укіё-э, К. Хакусай, А. Хірасігэ і інш.). Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва. Кантакты з Еўропай і іх уплыў на культуру і штодзённае жыццё. Япанізм.

ІНШЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ (НАВУКОВАЯ ЛІТАРАТУРА)

1. *Васильев, Л.С.* История Востока: В 2 ч. / Л.С. Васильев. – М. : Высш. шк., 2001. – Ч. 1–2.
2. *Виппер, Р.Ю.* История нового времени / Р.Ю. Виппер. – М. : ЧеРо, 1999. – 624 с.
3. *Всемирная история*: В 3 ч. / О.А. Яновский, О.В. Бригалина, П.А. Шупляк. – Мн. : Юнипресс, 2002. – Ч.1: С древнейших времен до конца XVIII в. – Ч. 1–2.
4. *История Нового времени: 1600 – 1799 годы*: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.В. Чудинова, П.Ю. Уварова, Д.Ю. Бовыкина. – М. Изд. центр «Академия», 2007. – 384 с.
5. *История стран Азии и Африки в новое время*: Учеб. пособие для вузов: В 2 ч. / В.И. Павлов и др. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – Ч. 1–2.
6. *История России: с древнейших времен до конца XVII века* / Отв. ред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев. – М. : АСТ, 2001. – 574 с.
7. *История России (с начала XVIII до конца XIX в.)* / Отв. ред. А.Н. Сахаров. – М. : АСТ, 2001. – 542 с.
8. *История России (с древнейших времен до 1861 г.)* / Под ред. Н.И. Павленко. – М. : Высш. шк., 2003. – 659 с.
9. *История России: XIX век*: В 2 ч. / Под ред. проф. В.Г. Тюкавкина. – М. : Изд. центр «Владос», 2001. – Ч. 1: Первая половина XIX века. – 253 с.
10. *История России: XIX век*: В 2 ч. / Под ред. проф. В.Г. Тюкавкина. – М. : Изд. центр «Владос», 2001. – Ч. 2: Вторая половина XIX века. – 350 с.
11. *Кондратьев, С.В.* Английская революция XVII века /С.В. Кондратьев. – учебник для студ. высш. учеб. заведений. – М. : Изд. центр «Академия», 2010. – 192 с.
12. *Новая история стран Азии и Африки, XVI – XIX века*: в 3 ч. / Под ред. А.М. Родргеса. – М. : Изд. центр «Владос», 2004. – Ч. 1–3.

13. *Новая история стран Европы и Америки: первый период* / Под ред. А.В. Адо. – М. : Высш. шк., 1986. – 622 с.
14. *Новая история стран Европы и Америки: второй период* / В.Н. Виноградов, Р.Р. Вяткина, Н.М. Гусева. – М. : Высш. шк., 1998. – 315 с.
15. *Новая история стран Европы и Америки* / Под ред. И.М. Кривогуза. – М. : Наука, 2002. – 810 с.
16. *Новая история: 1640–1870* / Под ред. А.Л. Нарочницкого. – М. : Просвещение, 1986. – 702 с.
17. *Новая история стран Европы и Америки, XVI – XIX века: В 3 ч.* / Под ред. А.М. Родригеса, М.В. Пономарева. – М. : Гуманитар. Изд. центр «Владос», 2008. – Ч. 1–3.
18. *Платонов, С.Ф. Полный курс лекций по русской истории* / С.Ф. Платонов. – М. : ООО «Фирма СТД», 2005. – 832 с.
19. *Порьяз, А.В. Мировая культура: Возрождение. Эпоха великих географических открытий* / А.В. Порьяз. – М. : Олма-Пресс, 2001. – 559 с.
20. *Ревякин, А.В. Новая история стран Европы и Америки: конец XV – XIX век: Учеб. пособие для студ. вузов.* / А.В. Ревякин. – М. : АСТ; Астрель, 2007. – 508 с.
21. *Российская повседневность: от истоков до середины XIX века: учебное пособие* / Под ред. Л.И. Семенниковой. – М. : КДУ, 2007. – 240 с.
22. *Савин, А.Н. Лекции по истории Английской революции* / А.Н. Савин. – М. : Крафт+, 2000. – 536 с.
23. *Семенникова, Л.И. Россия в мировом сообществе цивилизаций: учебник для студ. вузов* / Л.И. Семенникова. – М. : КДУ, 2006. – 784 с.
24. *Троицкий, Н.А. Россия в XIX веке: Курс лекций* / Н.А. Троицкий. – М. : Высш. шк., 1999. – 430 с.
25. *Чикалов, Р.А., Чикалова, И.Р. Западная Европа и Соединенные Штаты Америки (1815 – 1918 годы)* / Р.А. Чикалов, И.Р. Чикалова. – Мн. : Выш. шк., 2009. – 685 с.

26. Американские президенты: 41 исторический портрет: от Дж. Вашингтона до Б. Клинтона / Под ред. Ю. Хайдекинга. – Ростов-н/Д. : Феникс; М. : Зевс, 1997. – 636 с.
27. Анисимов, Е.В. Елизавета Петровна / Е.В. Анисимов. – М. : Молодая гвардия, 2005. – 426 с.
28. Архангельский, А.Н. Александр I / А.Н. Архангельский. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 444 с.
29. Барг, М.А. Великая английская революция в портретах ее деятелей / М.А. Барг. – М. : Мысль, 1991. – 397 с.
30. Бартон, Э. Повседневная жизнь англичан в эпоху Шекспира / Э. Бартон. – Пер. с англ. С.С. Смольняковой. – М. : Молодая гвардия, 2005. – 243 с.
31. Бемер, Г. История ордена иезуитов / Г. Бемер. – Смоленск: Русич, 2002. – 455 с.
32. Блюш, Ф. Ришелье / Ф. Блюш. – Пер. с фр. Т. А. Левиной; вступ. Ст. А.П. Левандовского. – М. : Молодая гвардия, 2006. – 323 с.
33. Боханов, А.Н. Император Александр III / А.Н. Боханов. – М. : ООО ТИД «Русское слово - РС», 2009. – 512 с.
34. Боханов, А.Н. Император Николай II / А.Н. Боханов. – М. : ТИД «Русское слово», 2004. – 568 с.
35. Выскочков, Л.В. Николай I / Л.В. Выскочков. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 694 с.
36. Глаголева, Е.В. Повседневная жизнь Франции в эпоху Ришелье и Людовика XIII / Е.В. Глаголева. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 333 с.
37. Дефурно, М. Повседневная жизнь Испании «золотого века» / М. Дефурно. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2004. – 313 с.
38. Делюмо, Ж. Цивилизация Возрождения / Ж. Делюмо. – Пер. с фр. И. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория; М.: АСТ МОСКВА, 2008. – 720 с.

39. Диттрич, Т. Повседневная жизнь викторианской Англии / Т. Диттрич. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 382 с.
40. Дмитриева, О.В. Елизавета Тюдор / О.В. Дмитриева. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 308 с.
41. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис. – Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М. : ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
42. Елисеева, О.И. Екатерина Великая / О.И. Елисеева. – М. : Мол. гвардия, 2010. – 635 с.
43. Елисеева, О.И. Повседневная жизнь благородного сословия в золотой век Екатерины / О.И. Елисеева. – М. : Мол. гвардия, 2008. – 597 с.
44. Елисеефф, В., Елисеефф, Д. Японская цивилизация / В. Елисеефф, Д. Елисеефф. – Пер. с фр. И. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. – 526 с.
45. Захарова, Л.Г. Александр II / Л.Г. Захарова // Вопросы истории. – 1992. – № 6/7. – С. 58–79.
46. Зюмтор, П. Повседневная жизнь Голландии во времена Рембрандта / П. Зюмтор. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2001. – 389 с.
47. Иванов, А.Ю. Повседневная жизнь французов при Наполеоне / А.Ю. Иванов. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 351 с.
48. Ивонина, Л.И. Мазарини / Л.И. Ивонина. – Науч. ред., вступ. слово А.П. Левандовского. – М. : Мол. гвардия. – 2007. – 303 с.
49. История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. Т. 3: От средневековья к новому времени (конец XV – первая половина XVII в.) / Отв. ред. В.И. Рутенбург. – М. : Наука, 1993. – 653 с.
50. История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. Т. 4: Европа нового времени (XVII – XVIII вв.) / Отв. ред. М.А. Барг. – М. : Наука, 1994. – 508 с.
51. История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. Т. 5: От Французской революции конца XVIII века до первой мировой войны / Отв. ред. С.Д. Пожарская. – М. : Наука, 2000. – 667 с.

52. Клулас, И. Повседневная жизнь в замках Луары в эпоху Возрождения / И. Клулас. – Пер. с фр. О. Жуковой, Л. Кайсаровой; Науч. ред и вступ. Ст. А.П. Левандовского. – М.: Мол. гвардия, 2006. – 358 с.
53. Констан, Ж.-М. Повседневная жизнь французов во времена религиозных войн / Ж.-М. Констан. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 341 с.
54. Курукин, И.В., Булычев, А.А. Повседневная жизнь опричников Ивана Грозного / И.В. Курукин, А.А. Булычев. – М. : Мол. гвардия, 2010. – 374 с.
55. Лаврентьева, Е.В. Повседневная жизнь дворянства пушкинской поры: этикет / Е.В. Лаврентьева. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 663 с.
56. Лозинский, С.Г. История папства / С.Г. Лозинский – М. : Политиздат, 1986. – 382 с.
57. Мак-Клейн, Джеймс Л. Япония. От сёгуната Токугавы – в XXI век / Джеймс Л. Мак-Клейн. – Пер. с англ. Е.А. Красулина. – М. : АСТ; Астрель, 2006. – 898 с.
58. Манфред, А.З. Великая французская революция / А.З. Манфред. – М. : мысль, 1989. – 430 с.
59. Манфред, А.З. Три портрета эпохи Великой французской революции / А.З. Манфред. – М. : Мысль, 1989. – 430 с.
60. Манфред, А.З. Наполеон Бонапарт / А.З. Манфред. – М. : Мысль, 1999. – 619 с.
61. Мыльников, А.С. Петр III (исторический портрет) / А.С. Мыльников // Вопросы истории. – 1991. - № 4/%. – С. 43–58.
62. Охлябинин, С.Д. Повседневная жизнь русской армии во времена суворовских войн / С.Д. Охлябинин. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 345 с.
63. Павленко, Н.И. Екатерина Великая / Н.И. Павленко. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 495 с.
64. Павленко, Н.И. Петр I / Н.И. Павленко. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 428 с.

65. Первая мировая война: пролог XX века: Сб. ст. / Отв. ред. В.Л. Мальков. – М. : Наука, 1999. – 696 с.
66. Песков, А.М. Павел I / А.М. Песков. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 422 с.
67. Пронников, В.А., Ладанов, И.Д. Японцы (этнопсихологический очерк) / В.А. Пронников, И.Д. Ладанов. – М. : ВиМ, 1996. – 400 с.
68. Сидихменов, В.Я. Маньчжурские правители Китая / В.Я. Сидихменов. – Мн. : Миринда, 2004. – 448 с.
69. Скрынников, Р.Г. Великий государь Иоанн Васильевич Грозный / Р.Г. Скрынников. – Смоленск, Русич, 1998. – 647 с.
70. Скрынников, Р.Г. Россия в начале XVII в. Смута. / Р.Г. Скрынников. – М. : Мысль, 1988. – 283 с.
71. Тарле, Е.В. Наполеон / Е.В. Тарле. – Мн. : Тривиум, 1993. – 439 с.
72. Тарле, Е.В. Талейран / Е.В. Тарле. – М. : Высш. шк., 1992. – 285 с.
73. Тюлар, Ж. Наполеон, или Миф о спасителе / Ж. Тюлар. – М. : Мол. гвардия, 1997. – 382 с.
74. Федоров, В.А. Александр II / В.А. Федоров // Вопросы истории. – 1990. – № 1. – С. 58–79.
75. Французские короли и императоры / Под ред. Петера К. Хартманна. – Ростов-н/Д, Феникс, 1997. – 576 с.
76. Фредерик, Л. Повседневная жизнь Японии в эпоху Мэйдзи / Л. Фредерик. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2007. – 310 с.
77. Хилльгрубер, А. Берглар, П. Выдающиеся политики: Отто фон Бисмарк. Меттерних / А. Хилльгрубер, П. Берглар. – Ростов-н/Д. : Феникс, 1998. – 314 с.
78. Черкасов, П.П. Кардинал Ришелье / П.П. Черкасов. – М. : Международн. отношения, 1990. – 379 с.
79. Чудинов, А.В. Французская революция: история и мифы / А.В. Чудинов. – М. : Наука, 2007. – 310 с.
80. Шиндлинг, А., Циглер, В. Кайзеры / А. Шиндлинг, В. Циглер. – Ростов-н/Д. : Феникс, 1997. – 640 с.

- 81.Шоню, П. Цивилизация классической Европы / П. Шоню. – Пер. с фр. В. Бабинцева. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. – 608 с.
- 82.Шоню, П. Цивилизация Просвещения / П. Шоню. – Пер. с фр. И. Иткина, М. Гистер. – Екатеринбург: У-Фактория; М.: АСТ МОСКВА, 2008. – 688 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ

Тэма 1. Вялікія геаграфічныя адкрыцці і іх наступствы

1. Перадумовы Вялікіх геаграфічных адкрыццяў. Эканамічнае і тэхнічнае развіццё Еўропы ў XV – XVI ст..
2. Адкрыццё Амерыкі. Дакалумбавы цывілізацыі.
3. Адкрыццё марскога шляху ў Індыю. Каланіяльныя захопы партугальцаў.
4. Заваяванне Мексікі і Перу іспанцамі. Каланіяльная сістэма Іспаніі.
5. Першая экспедыцыя вакол свету. Геаграфічныя адкрыцці другой паловы XVI – XVII ст..
6. Наступствы Вялікіх геаграфічных адкрыццяў.

Літаратура:

1. *Альперович, М.С.* История Латинской Америки (с древнейших времен да начала XX века): учебник для вузов / М.С. Альперович, Л.Ю. Слѣзкин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 1991. – 286 с.
2. *Боден, Л.* Инки. Быт. Культура. Религия / Луи Боден; пер. с англ. Е.Б. Межеветинова. – М. : Центрполиграф, 2004. – 255 с.
3. *Нерсесов, Я.Н.* Доколумбова Америка: ацтеки, майя, инки / Я.Н. Нерсесов. – М. : Мир энциклопедий Аванта+, Астрель; Владимир: ВКТ, 2009. – 446 с.
4. *Сустель, Ж.* Повседневная жизнь ацтеков накануне испанского завоевания / Жак Сустель; науч. ред. и вступ. Ст. Г.Г. Ершовой; пер. с фр. Е.В. Колодочкиной. – М. : Молодая гвардия, 2007. – 287 с.
5. *Древние цивилизации* / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.; под общ. ред. Г.М. Бонгард – Левина. – М.: Мысль, 1989. – 479 с.
6. *Всемирная история: В 3 ч.* / О.А. Яновский, О.В. Бригалина, П.А. Шуляк. – Мн. : Юнипресс, 2002. – Ч.1: С древнейших времен до конца XVIII в. – Ч. 1–2.
7. *Новая история стран Европы и Америки, XVI – XIX века: В 3 ч.* / Под ред. А.М. Родригеса, М.В. Пономарева. – М. : Гуманитар. Изд. центр «Владос», 2008. – Ч. 1–3.
8. *Поръяз, А.В.* Мировая культура: Возрождение. Эпоха великих географических открытий / А.В. Поръяз. – М. : Олма-Пресс, 2001. – 559 с.
9. *Ревякин, А.В.* Новая история стран Европы и Америки: конец XV – XIX век: Учеб. пособие для студ. вузов. / А.В. Ревякин. – М. : АСТ; Астрель, 2007. – 508 с.

Тэма 2. Руская дзяржава ў XVI ст.

1. Тэрыторыя, насельніцтва і сацыяльная структура грамадства.
2. Унутрыпалітычнае развіццё ў I трэці XVI ст. Задачы знешняй палітыкі.
3. Пачатак кіравання Івана IV. Мерапрыемствы па рэфармаванню дзяржавы.
4. Умацаванне цэнтральнай улады. Апрычніна, яе значэнне і наступствы.
5. Эканамічнае развіццё краіны.
6. Задачы і накірункі знешняй палітыкі.

Літаратура:

1. *Всемирная история*: В 24 т. / А.Н. Бадак, И.В. Войнич, Н. м. Волчек и др. – Мн: Харвест; М.: АСТ, 2001. – Т. 11.
2. *История России: с древнейших времен до конца XVII века* /Отв. ред. А. Н. Сахаров, А. П. Новосельцев. – М.: АСТ, 2001.
3. *История России (с древнейших времен до 1861 г.)* / Отв. ред. А, н. Сахаров. – М.: АСТ, 2001.
4. *История России: В 3 кн./* Под общ. ред. В. П. Дмитриенко. – М.: О-во "Знание", 1994. – Кн.1. "С древнейших времен до конца XVII века".
5. *Муравьев А. В., Сахаров А.М. Очерки истории русской культуры IX – XVII вв.-* М.: Просвещение, 1984.
6. *Платонов С. Ф. Учебник русской истории.* – СПб.: Наука, 1997.
7. *Рамбо А. История древней и новой России.* – Смоленск: Русич, 2001.
8. *Ключевский В. О. Русская история в 5 томах: Т. 1.-* М.: Рипол-Классик, 2001.
9. *Ключевский В. О. Исторические портреты. Деятели исторической мысли.* – М.: Правда, 1990.
10. *Егер О. Всемирная история в 4 томах: Новая история.* – М.: АСТ, 2000.
11. *Валшиевский К. Иван Грозный.* – М.; СП "ИКПА", 1989.

Тэма 3. Расійская дзяржава ў XVII ст.

1. Тэрыторыя, насельніцтва, гаспадарчае развіццё.
2. Наступствы апрычніны. Праблемы кіравання краінай пасля смерці Івана Грознага. Забойства царэвіча Дзмітрыя.
3. Пачатак Смутнага часу. Ілжэдзмітрый I, яго асоба і дзейнасць. Роля Польшчы.
4. Ілжэдзмітрый II. Барацьба за расійскі трон. Васіль Шуйскі. Сямібаяршчына. Паўстанне I. Балотнікава.
5. Польская і шведская інтэрвенцыя. Дзейнасць I і II апалчэнняў. Вызваленне Масквы. Пачатак дынастыі Раманавых.
6. Станаўленне расійскага абсалютызма. Праўленне Аляксея Міхайлавіча. Саборнае Улажэнне і яго значэнне. Царкоўны раскол.
7. Асноўныя накірункі знешняй палітыкі Расіі.

Літаратура:

1. *Всемирная история*: В 24 т. / А.Н. Бадак, И.В. Войнич, Н. м. Волчек и др. – Мн: Харвест; М.: АСТ, 2001. – Т. 11, 13.
2. *История России: с древнейших времен до конца XVII века* / Отв. ред. А. Н. Сахаров, А. П. Новосельцев. – М.: АСТ, 2001.
3. *История России (с древнейших времен до 1861 г.)* / Отв. ред. А, н. Сахаров. – М.: АСТ, 2001.
4. *История России*: В 3 ч./ Под общ. ред. В. П. Дмитриенко. – М.: О-во "Знание", 1994. – Ч.1.
5. *Муравьев А. В., Сахаров А.М. Очерки истории русской культуры IX – XVII вв.* - М.: Просвещение, 1984.
6. *Платонов С. Ф. Учебник русской истории.* – СПб.: Наука, 1997.
7. Рамбо А. *История древней и новой России.* – Смоленск: Русич, 2001.
7. *Ключевский В. О. Русская история в 5 томах: Т. 2.*- М.: Рипол-Классик, 2001.
8. *Ключевский В. О. Исторические портреты. Деятели исторической мысли.* – М.: Правда, 1990.
9. *Егер О. Всемирная история в 4 томах: Новая история.* – М.: АСТ, 2000.
10. *Валлишевский К. Первые Романовы.* – М.; СП "ИКПА", 1989.
11. *Валлишевский К. Смутное время.* – М.: СП "Квадрат", 1993.

Тэма 4. Расійская імперыя ў I палове XVIII ст.

1. Расія ў канцы XVII – пачатку XVIII ст. Задачы кіравання і барацьба за ўладу. Пачатак праўлення Пятра I.
2. Праграма рэформ. Расійскі абсалютызм і яго ідэйнае абгрунтаванне. Рэформы ў галіне дзяржаўнага кіравання. Дзяржава і царква.
3. Задачы знешняй палітыкі. Паўночная вайна. Ваенная рэформа.
4. Эканамічнае развіццё краіны. Пратэццыянізм.
5. Меры ўрада ў галіне адукацыі, навукі і культуры. Еўрапеізацыя краіны.
6. Асоба Пятра I, яго дзейнасць і іх ацэнкі ў гістарыяграфіі.
7. Развіццё дзяржавы пры бліжэйшых пераемніках Пятра I (Кацярына I, Пётр II, Ганна Іаанаўна). Вынікі перыяду.

Літаратура:

1. *История России* (с древнейших времен до 1861 г.) / Отв. ред. А.Н. Сахаров. – М.: АСТ, 2001.
2. *История России*: В 3 кн./ Под общ. ред. В. П. Дмитриенко. – М.: О-во "Знание", 1994. – Кн. 2: "От начала XVIII до конца XIX века".
3. *Краснобаев Б. И.* Очерки истории русской культуры XVIII века. – М.: Просвещение, 1981.
4. *Платонов С. Ф.* Учебник русской истории. – СПб.: Наука, 1997.
5. *Рамбо А.* История древней и новой России. – Смоленск: Русич, 2001.
6. *Ключевский В. О.* Русская история в 5 томах: Т. 3.- М.: Рипол-Классик, 2001.
7. *Ключевский В.О.* Исторические портреты. Деятели исторической мысли. – М.: Правда, 1990.
8. *Егер О.* Всемирная история в 4 томах: Новая история. – М.: АСТ, 2000.
9. *Валишевский К.* Преемники Петра. – Сов. писатель, 1990.
10. *Валишевский К.* Царство женщин. – М.: СП "ИКПА", 1989.
11. *Павленко Н. И.* Пётр Великий. – М.: Мысль, 1990.
12. *Соловьёв С. М.* Публичные чтения о Петре Великом. – М.: Наука, 1984.
13. *Буганов В. И.* Пётр Великий и его время. – М.: Наука, 1989.
14. *Хоскинг Дж.* Россия: народ и империя. – Смоленск: Русич, 2000.
15. *Анисимов Е. В.* Время петровских реформ (XVIII в., первая четверть).-Л.: Лениздат, 1989.

Тэма 5. Расійская імперыя ў II палове XVIII ст.

1. Праўленне Лізаветы Пятроўны: тэндэнцыі развіцця дзяржавы і элементы "асвечанага абсалютызма".
2. Знешняя палітыка. Семігадовая вайна. Петр III і пераварот 1762г.
3. Пачатак кіравання Кацярыны II. "Асвечаны абсалютызм". Дзейнасць і вынікі Улажэннай камісіі.
4. Кантрасты расійскага "асвечанага абсалютызма". Прыгонніцтва. Росквіт правоў і прывілеяў дваранства.
5. Сялянская вайна пад кіраўніцтвам Е. Пугачова і яе вынікі. Узмацненне кансерватызму ў кіраванні.
6. Эканамічнае развіццё Расійскай імперыі.
7. Асноўныя накірункі знешняй палітыкі. Вынікі кіравання Кацярыны II у знешнепалітычнай галіне.
8. Павел I: новая праграма кіравання і супярэчнасці ў кіраванні дзяржавай.

Літаратура:

1. *Всемирная история*: В 24 т. / А.Н. Бадак, И.В. Войнич Н.М. Волчек и др. – Мн: Харвест; М.: АСТ, 2001. – Т. 15.
2. *История России* (с древнейших времен до 1861 г.) / Отв. ред. А.Н. Сахаров. – М.: АСТ, 2001.
3. *Краснобаев Б. И.* Очерки истории русской культуры XVIII века. – М.: Просвещение, 1981.
4. *Платонов С. Ф.* Учебник русской истории. – СПб.: Наука, 1997.
5. *Рамбо А.* История древней и новой России. – Смоленск: Русич, 2001.
6. *Ключевский В. О.* Русская история в 5 томах: Т. 3.- М.: Рипол-Классик, 2001.
7. *Ключевский В.О.* Исторические портреты. Деятели исторической мысли. – М.: Правда, 1990.
8. *Егер О.* Всемирная история в 4 томах: Новая история. – М.: АСТ, 2000.
9. *Валишевский К.* Дочь Петра Великого. – Мн.: М.: Полюмя, 1990.
10. *Валишевский К.* Сын Великой Екатерины: император Павел I. – М.: СП "ИКПА", 1990.
11. *Каменский А. Б.* Екатерина II (исторический портрет) // Вопросы истории. – 1989. - №3. –С. 58-79.
12. *Анисимов Е. В.* Россия в середине XVIII века. Борьба за наследие Петра. – М.: Мысль, 1986.
13. *Наумов В. П.* Елизавета Петровна (исторический портрет) // Вопросы истории. - 1991. – 3 . С. 51 -72.
14. *Хоскинг Дж.* Россия: народ и империя. – Смоленск: Русич, 2000.
15. *Мельников А. С.* Петр III (исторический портрет) // Вопросы истории. – 1991. - № 4-5. –С. 43-58.
16. *Сорокин Ю. А.* Павел I (исторический портрет) // Вопросы истории. – 1989. 11. – С. 46-70.

Тэма 6. Расійская імперыя ў I палове XIX ст.

1. Тэрыторыя, насельніцтва, сацыяльная структура. Агульны стан гаспадаркі. Ацэнка развіцця Расіі ў агульнаеўрапейскім эканамічным і палітычным кантэксце.
2. Пачатак праўлення Аляксандра I. Ліберальныя праекты і іх рэалізацыя.
3. Кансерватыўныя накірунак самадзержаўя пасля Айчыннай вайны 1812 г. Аракчэеўшчына.
4. Пачатак рускага рэвалюцыйнага руху. Дзекабрысты.
5. Узмацненне кансерватыўных тэндэнцый пры Мікалаі I. Крызіс прыгонніцтва.
6. Грамадска-палітычны рух. Захаднікі і славянафілы.
7. Знешняя палітыка Расійскай імперыі (удзел у антыфранцузскіх кааліцыях, стварэнні "Свяшчэннага Саюза"; "Усходняе пытанне" і Крымская вайна).

Літаратура:

1. *История России* (с начала ХУІІІ до конца ХІХ в.) / Отв. ред. А. Н. Сахаров. – М.: АСТ, 2001. – 542 с.
2. *История России: ХІХ век: В 2 ч. Ч.1: (I пол. ХІХ в.)* / Под ред. проф. В. Г. Тюкавкина. – М.: Изд. Центр "Владос", 2001. – 253 с.
3. *История России: В 3 ч. / Под общ. ред. В. П. Дмитриенко.* – М.: О-во "Знание", 1994. – Ч. 2.
4. *Хоскинг Дж.* Россия: народ и империя. – Смоленск: Русич, 2000.
5. *Федоров В. А.* Александр I (исторический портрет) // Вопросы истории. – 1990. - № 1. – С. 50-72.
6. *Капустина Т. А.* Николай I (исторический портрет) // Вопросы истории. – 1993. - № 11-12.- С. 27-49.
7. *Троицкий Н. А.* Россия в ХІХ веке: Курс лекций. – М.: Высш. шк., 1999. – 430 с.

**Тэма 7. Рабочы рух і стварэнне I і II Інтэрнацыяналаў. Марксізм.
Сацыялістычныя дактрыны другой паловы XIX – пачатку XX ст.**

1. Разгортванне прамысловага пераварота і фарміраванне пралетарыята. Умовы працы і жыцця рабочых. Дзяржава і рабочае пытанне. Грамадская дабрачыннасць.
2. Утапічны сацыялізм.
3. Марксізм. “Маніфест Камуністычнай партыі” і яго ідэі. Стварэнне I Інтэрнацыянала. Сацыял-дэмакратыя.
4. Плыні ў марксізме. Рэвізіянізм. Стварэнне сацыял-дэмакратычных партый у краінах Еўропы. Дзейнасць II Інтэрнацыянала.
5. Прафсаюзны рух. Трэд-юніянізм.
6. Сацыялістычныя дактрыны другой паловы XIX – пачатку XX ст.

Літаратура:

1. *Новая история: 1640–1870* / Под ред. А.Л. Нарочницкого. – М. : Просвещение, 1986. – 702 с.
2. *Новая история стран Европы и Америки, XVI – XIX века: В 3 ч.* / Под ред. А.М. Родригеса, М.В. Пономарева. – М. : Гуманитар. Изд. центр «Владос», 2008. – Ч. 1–3.
3. *История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. Т. 5: От Французской революции конца XVIII века до первой мировой войны /* Отв. ред. С.Д. Пожарская. – М. : Наука, 2000. – 667 с.
4. *Чикалов, Р.А., Чикалова, И.Р. Западная Европа и Соединенные Штаты Америки (1815 – 1918 годы) / Р.А. Чикалов, И.Р. Чикалова.* – Мн. : Выш. шк., 2009. – 685 с.
5. *Новая история стран Европы и Америки: первый период /* Под ред. А.В. Адо. – М. : Высш. шк., 1986. – 622 с.
6. *Новая история стран Европы и Америки: второй период /* В.Н. Виноградов, Р.Р. Вяткина, Н.М. Гусева. – М. : Высш. шк., 1998. – 315 с.
7. *Новая история стран Европы и Америки /* Под ред. И.М. Кривогуза. – М. : Наука, 2002. – 810 с.

Тэма 8. Расійская імперыя ў II палове XIX ст.

1. Крызіс прыгонніцтва і адмена прыгоннага права. Расія як "даганяючая мадэль" развіцця капіталізма.
2. Буржуазныя рэформы 60-70-х гг. Мадэрнізацыя краіны.
3. Развіцце прамысловасці Расіі ў парэформенны час.
4. Сельская гаспадарка Расіі і асаблівасці яе развіцця пасля адмены прыгоннага права.
5. Грамадска-палітычны рух у краіне. Народніцтва і яго плыні. Пачатак распаўсюджання марксізма і стварэнне сацыял-дэмакратычных арганізацый.
6. Кіраванне Аляксандра III і перыяд "контррэформ".
7. Знешняя палітыка Расійскай імперыі.

Літаратура:

1. *История России* (с начала ХУШ до конца XIX в.) / Отв. ред. А. Н. Сахаров. – М.: АСТ, 2001. – 542 с.
2. *История России: XIX век: В 2 ч. Ч.2: (II пол. XIX в.)* / Под ред. проф. В. Г. Тюкавкина. – М.: Изд. Центр "Владос", 2001. – 350 с.
3. *История России: В 3 ч.* / Под общ. ред. В. П. Дмитриенко. – М.: О-во "Знание", 1994. – Ч. 2.
4. *Хоскинг Дж.* Россия: народ и империя. – Смоленск: Русич, 2000.-512 с.
5. *Троцкий Н. А.* Россия в XIX веке: Курс лекций. – М.: Высш. шк., 1999. – 430 с.
6. *Захарова Л. Г.* Александр II (исторический портрет) // Вопросы истории. – 1992. № 6-7. – С. 58-79.
7. *Чернуха В. Г.* Александр III (исторический портрет) // Вопросы истории.- 1992. - № 11-12. – С. 46-65.
8. *Боханов, А.Н.* Император Александр III / А.Н. Боханов. – М. : ООО ТИД «Русское слово - РС», 2009. – 512 с.

Тэма 9. Расійская імперыя ў канцы XIX – пачатку XX ст.

1. Асаблівасці і праблемы эканамічнага і палітычнага развіцця краіны ў пачатку XX ст.
2. Грамадскі рух у краіне. Стварэнне буржуазных партый. Плыні ў расійскай сацыял-дэмакратыі.
3. Нарастанне напружанасці ў грамадстве. Руска-японская вайна і яе ўплыў на расійскае грамадства. "Крывавае нядзеля" і пачатак Першай рускай рэвалюцыі.
4. Першая расійская рэвалюцыя. Маніфест 17 кастрычніка і стаўленне да яго розных партый. Змяненні ў палітычным спектры Расіі пасля абвешчэння Маніфеста.
5. Вынікі рэвалюцыі 1905-1907 гг. Палітычнае становішча ў 1907-1914 гг. Стальпінская аграрная рэформа.
6. Знешняя палітыка Расійскай імперыі ў 1901-1914 гг.

Літаратура:

1. *Хоскінг Дж.* Россия: народ и империя. – Смоленск: Русич, 2000. - 512 с.
2. *Всемирная история.* В 3 ч. Ч.2. XIX век – октябрь 1917 г./ О. А. Яновский, О. В. Бригадин, П. А. Шупляк. – Мн.: ООО "Юнипресс", 2002. – 414 с.
3. *Новейшая история России.* 1914 – 2002: Учебное пособие / Под ред. М. В. Ходякова. - М.: Юрайт – Издат, 2004. – 525 с.
4. *Верт Н.* История Советского государства. 1900-1991 гг. – М.: ИНРА – М, Изд-во "Весь мир", 2000. – 544 с.
5. *История России: XX век*/ отв. ред. В. П. Дмитриенко. – М.: АСТ, 2000. – 608 с.
6. *Ананьич Б. В., Ганелин Р. Ш.* Николай II (исторический портрет) // Вопросы истории. - 1993. - № 2. – С. 58-76.
7. *Троицкий, Н.А.* Россия в XIX веке: Курс лекций / Н.А. Троицкий. – М. : Высш. шк., 1999. – 430 с.
8. *Боханов, А.Н.* Император Александр III / А.Н. Боханов. – М. : ООО ТИД «Русское слово - РС», 2009. – 512 с.
9. *Боханов, А.Н.* Император Николай II / А.Н. Боханов. – М. : ТИД «Русское слово», 2004. – 568 с.
10. *История России: XIX век:* В 2 ч. / Под ред. проф. В.Г. Тюкавкина. – М. : Изд. центр «Владос», 2001. – Ч. 2: Вторая половина XIX века. – 350 с.

Тэма 10. Славянскі свет у XIX – пачатку XX ст.

1. Палітычныя ўмовы развіцця славянскіх краін. Уваходжанне славянскіх зямель у склад іншых дзяржаў.
2. Нацыянальна-культурнае адраджэнне і фарміраванне вызваленчай ідэалогіі у славянскіх краінах.
3. Краіны Балканскага паўвострава пад уладай Асманскай імперыі і ў кантэксце “усходняга пытання”.
4. Набыццё незалежнасць паўднеvasлавянскімі краінамі. Балканскія войны.
5. Польскія землі ў складзе пасля падзелаў Рэчы Паспалітай. Герцагства Варшаўскае і Царства Польскае.
6. Чэхія і Славакія ў складзе Габсбургскай імперыі.

Літаратура:

1. *Новая история: 1640–1870* / Под ред. А.Л. Нарочницкого. – М. : Просвещение, 1986. – 702 с.
2. *Новая история стран Европы и Америки, XVI – XIX века: В 3 ч.* / Под ред. А.М. Родригеса, М.В. Пономарева. – М. : Гуманитар. Изд. центр «Владос», 2008. – Ч. 1–3.
3. *История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. Т. 5: От Французской революции конца XVIII века до первой мировой войны* / Отв. ред. С.Д. Пожарская. – М. : Наука, 2000. – 667 с.
4. *Чикалов, Р.А., Чикалова, И.Р. Западная Европа и Соединенные Штаты Америки (1815–1918 годы)* / Р.А. Чикалов, И.Р. Чикалова. – Мн. : Выш. шк., 2009. – 685 с.
5. *Новая история стран Европы и Америки: первый период* / Под ред. А.В. Адо. – М. : Высш. шк., 1986. – 622 с.
6. *Новая история стран Европы и Америки: второй период* / В.Н. Виноградов, Р.Р. Вяткина, Н.М. Гусева. – М. : Высш. шк., 1998. – 315 с.
7. *Новая история стран Европы и Америки* / Под ред. И.М. Кривогуза. – М. : Наука, 2002. – 810 с.

Тэма 11. Станаўленне незалежных дзяржаў у Лацінскай Амерыцы і іх развіццё ў XIX – пачатку XX ст.

1. Сацыяльна-эканамічнае развіццё каланіяльных тэрыторый Лацінскай Амерыкі і сістэма кіравання імі. Нацыянальны і расавы склад насельніцтва.
2. Фарміраванне крэольскай апазіцыі. Мэты і плыні апазіцыйнага руху.
3. Нацыянальна-вызваленчыя войны і рэвалюцыі ў Паўдневай Амерыцы. Вызваленне Перу і Венесуэлы.
4. Атрыманне незалежнасці Балівіяй, Мексікай і Бразіліяй.
5. Лацінаамерыканскія краіны пасля набыцця незалежнасці. Спецыфіка эканамічнага і палітычнага развіцця. Роля ЗША.
6. Палітычнае развіццё Мексікі, Аргенціны, Бразіліі, Чылі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

Літаратура:

1. Чикалов, Р.А., Чикалова, И.Р. Западная Европа и Соединенные Штаты Америки (1815–1918 годы) / Р.А. Чикалов, И.Р. Чикалова. – Мн. : Выш. шк., 2009. – 685 с.
1. *Новая история стран Европы и Америки: первый период* / Под ред. А.В. Адо. – М. : Высш. шк., 1986. – 622 с.
2. *Новая история стран Европы и Америки: второй период* / В.Н. Виноградов, Р.Р. Вяткина, Н.М. Гусева. – М. : Высш. шк., 1998. – 315 с.
3. *Новая история стран Европы и Америки* / Под ред. И.М. Кривогуза. – М. : Наука, 2002. – 810 с.
4. *Альперович, М.С. История Латинской Америки (с древнейших времен до начала XX века): учебник для вузов* / М.С. Альперович, Л.Ю. Слёзкин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 1991. – 286 с.

Тэма 12. Першая сусветная вайна. Асноўныя этапы ваенных дзеянняў. Уплыў вайны на развіццё заходняй цывілізацыі

- 1 Перадгісторыя вайны. Складанне Антанты і Траістага саюза.
- 2 Сараеўскае забойства. Следства і эскалацыя канфлікта.
- 3 Абвясчэнне вайны. Рэакцыя на вайну грамадства краін-удзельніц.
- 4 Ваенныя дзеянні 1914 – 1915 гг. Захоп Бельгіі, бітва на Марне, аперацыя ва Усходняй Прусіі, “бег да мора”. Ператварэнне вайны ў пазіцыйную.
- 5 Ваенныя дзеянні 1916–1917 гг. Бітва пр Вердэне, Сомме, Брусілаўскі прарыў.
- 6 Новае аблічча вайны. Тэхніка і атрутныя рэчывы. Сувязь і камунікацыі. Умацаваныя лініі абароны. Акопная вайна.
- 7 Паўсядзеннасць вайны. Перабудова жыцця на ваенны лад. Прамысловае развіццё і яго спецыфіка. Мабілізацыя насельніцтва. Бежанства, картачная сістэма, арганізацыя дапамогі пацярпелым ад вайны.
- 8 Унутраная палітыка урадаў варагуючых бакоў. Палітычныя рэаліі ваеннага часу. Вайна і еўрапейская сацыял-дэмакратыя.
- 9 Ваенныя дзеянні 1917–1918 гг. і змяненні палітычнага ладу краін-удзельнікаў. Кастрычніцкая рэвалюцыя. Брэскі мірна Лістападаўская рэвалюцыя. Скасаванне Асманскай імперыі.
- 10 Распад Расійскай імперыі і новыя дзяржаўныя ўтварэнні на яе ўскраінах (Прыбалтыка, Фінляндыя, Украіна, Беларусь і г.д.)

Літаратура:

1. Дэвіс, Н. *История Европы* / Н. Дэвис. – Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
2. *Первая мировая война: пролог XX века: Сб. ст.* / Отв. ред. В.Л. Мальков. – М.: Наука, 1999. – 696 с.
3. Чикалов, Р.А., Чикалова, И. Р. *Новая история стран Европы и Северной Америки (1815–1918)* / Р. А. Чикалов, И. Р. Чикалова; учебник для студ. ист.ф-тов – Мн.: Выш. шк., 2013. – 686 с.
4. Смольянинов, М. М. *Беларусь в Первой мировой войне 1914 – 1918 гг.* / М. М. Смольянинов, 2-е изд. / Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т истории. – Мн.: Беларуская навука, 2018. – 526 с.
5. Чикалова, И. Р. *[Не]забытая война: Первая мировая война в документах, публицистике, воспоминаниях и исследованиях современников (1914–1918)* / И. Р. Чикалова. – Мн.: Бел. навука, 2022. – 425 с

**4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ:
ЗАДАННІ ДЛЯ КАНТРОЛЮ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ
СТУДЭНТАЎ**

1. Вялікія геаграфічныя адкрыцці і іх наступствы.
2. Нідэрландская буржуазная рэвалюцыя.
3. Адраджэнне. Еўрапейская навука і культура ў XVI ст.
4. Расійская культура XVI ст.
5. Расійская культура XVII ст.
6. Лацінская Амерыка ў XVI – XVIII ст.
7. Міжнародныя адносіны ў XVI – XVIII ст.
8. Еўрапейская навука і культура XVII ст.
9. Еўрапейская навука і культура XVIII ст.
10. Культура і паўсядзённае жыццё ў перыяд Вялікай французскай рэвалюцыі.
11. Расійская культура XVIII ст.
12. Еўрапейская навука і культура XIX ст.
13. Расійская культура XIX ст.
14. Іспанія ў XIX – пачатку XX ст.
15. Славянскі свет у XIX – пачатку XX ст.
16. Станаўленне незалежных дзяржаў Лацінскай Амерыкі і іх развіццё ў XIX – пачатку XX ст.
17. Навука і культура ЗША ў XIX-пачатку XX ст.
18. Светаўспрыняцце і культура краін Азіі і Афрыкі ў XIX-пачатку XX ст.
19. Развіццё краін свету ў перыяд Першай вусветнай вайны.

ПЫТАННІ ДЛІ ЭКЗАМЕНУ (ЗАЛІКУ) ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ “УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ (НОВЫ ЧАС)”

Экзаменацыйныя пытанні па дысцыпліне “усеагульная гісторыя: новы час) для студэнтаў гр. 250 спецыяльнасці “музеязнаўства”.

1. Змест і значэнне перыяду новай гісторыі. Перыядызацыя. Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін свету ў новы час.
2. Адрэжэнне. Асноўныя ідэі эпохі. Еўрапейская культура эпохі Рэнэсанса.
3. Нідэрландская буржуазная рэвалюцыя.
4. Расійская дзяржава ў XVI ст. Унутраная і знешняя палітыка Івана IV.
5. Культура Расіі ў XVI- XVII ст.
6. Сутнасць Рэфармацыі. Рэфармацыя ў Германіі.
7. Распаўсюджванне Рэфармацыі ў Еўропе. Контррэфармацыя і яе праявы.
8. Краіны Еўропы ў XVII ст. Тыпалогія сацыяльна-эканамічнага развіцця еўрапейскіх краін.
9. Каталіцкая царква і папства ў XVII- XVIII ст.
10. Еўрапейскі абсалютызм і яго асаблівасці ў розных краінах. Францыя пры Рышэлье.
11. Французскі абсалютызм як класічная мадэль абсалютнай манархіі. Эпоха Людовіка XIV.
12. Крызіс манархіі ў Англіі. Пачатак Англійскай буржуазнай рэвалюцыі. Пурытанізм.
13. Грамадзянская вайна і палітычная дыферэнцыяцыя ў Англійскай буржуазнай рэвалюцыі. Пратэктарат. Рэстаўрацыя.
14. Англія пасля Рэстаўрацыі. “Слаўная рэвалюцыя”. Палітычнае і эканамічнае развіццё краіны ў другой палове XVII - XVIII ст.
15. Вялікія геаграфічныя адкрыцці і стварэнне каланіяльных імперый еўрапейскіх дзяржаў.
16. Міжнародныя адносіны ў XVII - XVIII ст.
17. Еўрапейская культура ў XVII ст.

18. Крызіс французскага абсалютызма. Пачатак рэвалюцыі і ператварэнні 1789 г.
19. Вялікая французская рэвалюцыя. Звяржэнне манархіі. Кіраванне жырандыстаў. Рэвалюцыйныя войны.
20. Якабінская дыктатура ў Францыі і яе супярэчнасці. Тэрмідарыянскі пераварот.
21. Францыя ў часы Дырэкторыі і Консульства. Унутраная і знешняя палітыка.
22. Францыя часоў Першай імперыі. Унутраная і знешняя палітыка Напалеона I.
23. Аўстрыя і германскія землі ў XVII - XVIII ст. Асаблівасці палітычнага ладу, унутраная і знешняя палітыка.
24. Расійская дзяржава ў XVII ст. “Смутны час”. Пачатак дынастыі Раманавых.
25. Расія ў сярэдзіне XVII ст. Новыя рысы эканамічнага развіцця. Дзяржаўны лад і сацыяльныя канфлікты.
26. Петр I. Мадэрнізацыя Расіі. Знешняя палітыка і абвясчэнне Расійскай імперыі.
27. Дварцовыя перавароты ў Расіі і ўмацаванне пазіцый дваранства ў сярэдзіне XVIII ст. Знешняя палітыка Расіі і Сямігадовая вайна.
28. Расія ў другой палове XVIII-пачатку XIX ст. “Асвечаны абсалютызм”. Сацыяльныя супярэчнасці. Знешняя палітыка. Культура.
29. Эпоха Асветы. “Асвечаны абсалютызм”. Еўрапейская культура XVIII ст.
30. Японія ў XVI-пачатку XIX ст. Усталяванне сёгуната. Пранікненне ў краіну еўрапейцаў. Культура.
31. Кітай у ранні новы час. Цынская імперыя і палітыка самаізаляцыі. Культура.
32. Індыя ў XVI-пачатку XIX ст. Развіццё імперыі Вялікіх маголаў. Заваяванне Індыі англічанамі. Культура.

33. Асманская імперыя ў XVI-XVIII ст. Ваенна-ленная сістэма і яе крызіс. Культура.
34. Паўночнаамерыканскія калоніі Англіі і вайна за незалежнасць. Абвяшчэнне ЗША і іх развіццё ў пачатку XIX ст.
35. Еўропа ў XIX- пачатку XX ст. Прамысловая рэвалюцыя, сацыяльная структура грамадства, урбанізацыя, сацыяльныя супярэчнасці.
36. Грамадска-палітычныя дактрыны Еўропы: лібералізм і кансерватызм. Каталіцкая царква і клерыкальная ідэалогія.
37. Сацыялістычныя дактрыны. Марксізм. Рэвізіянізм. Анархізм. Утапічны сацыялізм. I і II Інтэрнацыянал.
38. Англія ў XIX-пачатку XX ст. Эканамічнае развіццё. Палітычная сістэма. Буржуазныя рэформы. Рабочы рух.
39. Францыя ў перыяд Рэстаўрацыі. Ліпенская рэвалюцыя. Развіццё краіны падчас Ліпенскай манархіі.
40. Рэвалюцыя 1848 г. у Францыі. Другая Рэспубліка. Банапартысцкі пераварот і ўсталяванне Другой імперыі.
41. Францыя ў перыяд Другой імперыі. Франка-пруская вайна. Рэвалюцыя 4 верасня 1870 г. Парыжская Камуна. Трэцяя рэспубліка ў Францыі.
42. Аб'яднанне Італіі і яе развіццё ў XIX-пачатку XX ст.
43. Рэвалюцыя 1848 г. у Германіі і Аўстрыі.
44. Аб'яднанне Германіі і яе развіццё ў апошняй чвэрці XIX-пачатку XX ст.
45. Іспанія ў XIX-пачатку XX ст. Сацыяльна-эканамічнае развіццё і буржуазныя рэвалюцыі.
46. Славянскі свет у XIX-пачатку XX ст. Гістарычны лёс Польшчы. Краіны Балканскага паўвострава. Балканскія войны.
47. Еўрапейская культура ў XIX-пачатку XX ст.
48. Расійская імперыя ў першай палове XIX ст. Праблемы развіцця краіны. Эканоміка і сістэма кіравання. Культура Расіі.
49. Расійская імперыя ў другой палове XIX ст. Мадэрнізацыя краіны. Народніцкі і сацыял-дэмакратычны рух. Культура.

50. Расійская імперыя ў 1901-1917 г. Першая расійская рэвалюцыя і яе вынікі. Сталыпінская аграрная рэформа. Удзел Расіі ў першай сусветнай вайне. Лютаўская рэвалюцыя.
51. Грамадзянская вайна ў ЗША і яе наступствы. Рэканструкцыя. Унутранае развіццё краіны і знешняя палітыка ў XIX-пачатку XX ст. Культура ЗША.
52. Лацінская Амерыка ў каланіяльны перыяд. Наростанне крэольскай апазіцыі. Стварэнне і развіццё незалежных дзяржаў у XIX-пачатку XX ст.
53. Духовныя асновы азіяцкіх цывілізацый. Традыцыйнае грамадства. Адносіны з еўрапейскімі краінамі. Калоніі і паўкалоніі.
54. Японія ў XIX-пачатку XX ст. Крызіс сёгуната. “Эпоха Мэйдзі”. Знешняя палітыка Японіі. Японская культура.
55. Кітай у XIX ст. Перадварэнне краіны ў паўкалонію. Спробы мадэрнізацыі. Народныя паўстанні.
56. Ідэалогія вызваленчай барацьбы ў Кітаі. Сунь Ят Сен і яго вучэнне. Сінхайская рэвалюцыя і палітычная барацьба ў Кітаі ў пачатку XX ст. Кітайская культура.
57. Індыя ў XIX-пачатку XX ст. Паўстанне сіпаеў. Нацыянальна-вызваленчы рух. Культура.
58. Асманская імперыя ў XIX-пачатку XX ст. Аслабленне краіны. Младатурэцкая рэвалюцыя. Культура.
59. Міжнародныя адносіны ў XIX-пачатку XX ст. “Венская сістэма”. “Усходняе пытанне”. Аб’яднанне Германіі і Італіі. Складанне Траістага саюза і Антанты. Міжнароднае становішча напярэдадні Першай сусветнай вайны.
60. Першая сусветная вайна: прычыны, пачатак, асноўныя ваенныя дзеянні, вынікі. Адносіны да вайны розных партый і сацыяльных груп ваюючых краін.

КРЫТЭРЫ І АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ СТУДЭНТАЎ

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці ажыццяўляецца ў адпаведнасці з крытэрыямі ацэнкі ведаў і кампетэнцый студэнтаў па дзесяцібальнай шкале.

10 (дзесяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па некаторых асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; абгрунтаваная аргументацыя ўласных высноў, здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні у рамках вучэбнай праграмы; поўнае і глыбокае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне выкарыстоўваць навуковыя дасягненні, звязаныя з іншымі дысцыплінамі; творчая самастойная праца на семінарскіх занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

9 (дзевяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; поўнае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

8 (восем) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; здольнасць самастойна выконваць складаныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў навуковай дысцыпліны

і аналізаваць іх; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

7 (сем) балаў:

Сістэматызаваныя, веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца у сутнасці асноўных тэорый і кірункаў навуковай дысцыпліны; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

6 (шэсць) балаў:

Дастаткова сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне неабходнай навуковай і спецыяльнай тэрміналогіі, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне абагульняць і рабіць высновы; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; самастойная праца на семінарскіх занятках, перыядычны удзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень выканання заданняў.

5 (пяць) балаў:

Дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць высновы; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне самастойна працаваць на семінарскіх занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

4 (чатыры) балы - залічана:

Аб'ём ведаў у рамках базавых ведаў; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць простыя высновы без істотных памылак; уменне выконваць тыпавыя заданні пад кіраўніцтвам выкладчыка; здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

3 (тры) балы – не залічана:

Недастатковы аб'ём ведаў; выкладанне матэрыялу з істотнымі фактычнымі і лагічнымі памылкамі; няўменне выконваць тыпавыя заданні; пасіўнасць на семінарскіх занятках, нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

2 (два) балы – не залічана:

Фрагментарныя веды; няўменне выкарыстаць навуковую тэрміналогію, наяўнасць у адказе грубых лагічных і фактычных памылак; пасіўнасць на семінарскіх занятках; нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

1 (адзін) бал – не залічана:

Адсутнасць ведаў і кампетэнцый у рамках адукацыйнага стандарту ці адмова ад адказу.

5. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў па вучэбных дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыкла арганізуецца ў адпаведнасці з Палажэннем аб самастойнай рабоце студэнтаў, зацверджаным Прыказам Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- якаснае засваенне і сістэматызацыю атрыманых тэарэтычных ведаў;
- фарміраванне ўменняў па складанню і апрацоўцы розных відаў дакументацыі;
- фарміраванне навыка эфектыўнага пошуку інфармацыі ў фондах архіўных устаноў;
- фарміраванне ўмення выкарыстоўваць атрыманыя веды ў навукова-фондавай дзейнасці музейных устаноў і ў рабоце устаноў краязнаўча-турыстычнай сферы;
- замацаванне практычных уменняў студэнтаў;
- фарміраванне самастойнай думкі;
- развіццё навукова-даследчых навыкаў.

Рэкамендуемыя метады (тэхналогіі) навучання

Асноўнымі метадамі і тэхналогіямі навучання, якія адпавядаюць задачам вывучэння дадзенага абавязковага модуля, з'яўляюцца:

1) метады праблемнага навучання (праблемнае выкладанне, часткова-пошукавы і даследчы метады);

2) асобасна арыентаваныя (развіваючыя) тэхналогіі, заснаваныя на актыўных (рэфлексійна-дзейнасных) формах і метадах навучання («мазгавы штурм», дзелавая, ролевая і імітацыйная гульні, дыскусія, прэс-канферэнцыя, навучальныя дэбаты, круглы стол, кейс-тэхналогія, праект і інш);

3) інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі, якія забяспечваюць праблемна-даследчы характар працэсу навучання і актывізацыю самастойнай

працы студэнтаў (структураваныя электронныя прэзентацыі для лекцыйных заняткаў, выкарыстанне аўдыё-, відэападытрымкі вучэбных заняткаў (аналіз аўдыё-, відэасітуацый і інш.), распрацоўка і прымяненне на аснове камп'ютарных і мультымедычных сродкаў гістарычных творчых заданняў, дапаўненне традыцыйных навучальных заняткаў сродкамі ўзаемадзеяння на аснове сеткавых камунікацыйных магчымасцяў (інтэрнэт-форум, інтэрнэт-семінары і інш.).

Па кожным раздзеле і тэме дадзенай вучэбнай праграмы ў адпаведнасці з іх мэтамі і задачамі выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя педагогічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектыўных і эфектыўных сучасных інавацыйных адукацыйных сродкаў і тэхналогій, якія дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзеясны кампетэнтны падыход у вучэбна-выхаваўчым працэсе, варта вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы (у тым ліку электронныя), варыятыўныя мадэлі самастойнай працы студэнтаў, блочна-модульныя, модульна-рэйтывавыя і крэдытныя сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метады кейсаў, метадыкі актыўнага навучання.

Дыягностыка сфарміраванасці кампетэнцый студэнта

1. Патрабаванні да ажыццяўлення дыягностыкі

Працэдура дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнта ўключае наступныя этапы:

- вызначэнне аб'екта дыягностыкі;
- выяўленне факта вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарта;
- ацэньванне вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарта (з дапамогай шкалы ацэнак).

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў па найноўшай гісторыі.

Для дыягностыкі кампетэнцыі студэнтаў прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў дыягностыкі:

- тэсты з выкарыстаннем заданняў адкрытай і закрытай формы па асобных раздзелах і дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя заданні па асобных раздзелах дысцыпліны;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- выступленні студэнтаў на семінарскіх занятках па распрацаваных імі тэмах;
- падрыхтоўка і абарона рэфератаў;

2. Шкала ацэнак

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў на экзаменах па дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыкла праводзіцца па дзесяцібальнай шкале.

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў ажыццяўляецца паэтапна па канкрэтных раздзелах (тэмах) вучэбнай дысцыпліны, здзяйсняецца кафедрай у адпаведнасці з абранай установай вышэйшай адукацыі шкалай ацэнак.

3. Крытэрыі ацэнак

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

4. Рэкамендуемы дыягнастычны інструментарый.

Для дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнтаў пры выніковым ацэньванні рэкамендуецца выкарыстоўваць педагагічныя тэсты і тэставыя заданні; рознаўзроўневыя кантрольныя працы і заданні; залік (экзамен).

Пытанні для самастойнай работы

1. Якія навуковыя і тэхнічныя дасягненні Еўропы звязаныя з якімі геаграфічнымі адкрыццямі?
2. Чаму ўзнікла патрэба ў пошуку марскога шляху ў Індыю?
3. Якімі грамадствамі былі дакалумбавы цывілізацыі Амерыкі?
4. Якім чынам была арганізавана каланіяльная ўлада Іспаніі на новых тэрыторыях?
5. Якім чынам адбывалася заваяванне Мексікі і Перу?
6. У чым заключалася дзейнасць каталіцкай царквы на новых тэрыторыях?
7. Як змяніліся гандлевыя шляхі?
8. Што такое “рэвалюцыя цэн”?
9. Якое месца займалі Нідэрланды ў сістэме Свяшчэннай Рымскай імперыі?
10. У чым заключаўся эканамічны, палітычны, рэлігійны прыгнет Іспаніі?
11. На якія плыні падзяляліся паўстаўшыя?
12. У чым сутнасць “Генцкага суцішэння”?
13. Якія мэты ставіў перад сабой Вільгельм Аранскі?
14. Калі была абвешчана і якой была па характары Рэспубліка Аб’яднаных правінцый?
15. Якія фактары эканамічнага і палітычнага развіцця Нідэрландаў абумовілі лідэрства гэтай краіны на працягу XVII ст.?
16. На якія перыяды падзяляецца эпоха Адраджэння?
17. Чым быў выкліканы культурны ўздым у краінах Еўропы?
18. Чаму менавіта ў Італіі пачаўся культурны ўздым?
19. У чым заключалася пераемнасць культуры Адраджэння і антычнасці?
20. Якія навукова-тэхнічныя дасягненні перыяду вы ведаеце?
21. Што новага з’явілася ў гістарычных і палітычных канцэпцыях перыяду Адраджэння?
22. У чым заключаліся асаблівасці італьянскага Адраджэння?

23. У чым была спецыфіка англійскага Адраджэння?
24. Якія спецыфічныя рысы мела французскае Адраджэнне?
25. Што такое Паўночны Рэнесанс?
26. Што такое рацыяналізм?
27. Якія рысы набыла культура XVII ст.?
28. Якімі рысамі вызначалася класічная навукка?
29. Што такое барока і якім чынам яго прынцыпа рэалізаваліся у розных відах мастацтва?
30. Якія былі ўласцівасці класіцызма?
31. Якія адметныя рысы іспанскага мастацтва дадзенага перыяду вы ведаеце?
32. Якія дасягненні культуры Францыі дадзенага перыяду вы ведаеце?
33. Што такое маньерызм?
34. У чым заключаліся спецыфічныя рысы галандскага і фламандскага мастацтва?
35. Якія стылістычныя асаблівасці вылучалі заходнеўрапейскую літаратуру дадзенага перыяду?
36. У чым заключалася разнастайнасць стылевых накірункаў у культуры XIX ст.?
37. Якія спецыфічныя рысы ўласцівыя для рамантызму? Каго з найбольш вядомых яго прадстаўнікоў у Еўропе і Расіі вы ведаеце?
38. Што такое сентыменталізм?
39. У чым асаблівасці рэалізма ў літаратуры? Каго на працягу XIX ст. з найбольш вядомых яго прадстаўнікоў вы ведаеце?
40. У чым прынцыповае адрозненне літаратуры і мастацтва мадэрнізма ад рэалізма? Якія мадэрнісцкія плыні вы ведаеце?
41. Якія найбольш вядомыя тэхнічныя дасягненні XIX ст. вы ведаеце?
42. Як і дзякуючы чаму на працягу XIX ст. змяніліся ўмовы жыцця еўрапейцаў?

ІНШЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ

Відэа – і DVD – матэрыялы:

20.Российская империя – сериал М. Парфенова

21.Жизнь во времена Наполеона – фильм BBC.

22.Сокровища и загадки инков – фильм BBC.

Карта: Европа в середине XVII в.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ